



Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Lasse Hirvi

Muistojen musiikkia

Musiikillisia muistoja etsimässä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muusikko YAMK

Musiikki

Opinnäytetyö

15.5.2019

Tekijä(t) Otsikko	Lasse Hirvi Muistojen musiikkia Musiikillisia muistoja etsimässä
Sivumäärä Aika	50 sivua + 3 liitettä 4.6.2019
Tutkinto	Muusikko YAMK
Tutkinto-ohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Muusikko
Ohjaaja(t)	MuT Annu Tuovila MuM Raili Honkanen-Korhonen
<p>Kehittämiprojektissani testasin uudenlaista musiikillista työpajatoimintaa. Tutkin, pystynkö luovana muusikkona herättämään kuulijoissa tunnekokemuksia ja muistikuvia vanhoja tuttuja iskelmiä ja ikivihreitä uudella tavalla sovittamalla. Sovitin osallistujien toivekappaleet akustisen, modernimman jazz-musiikin muotokielelle, joka syvensi näiden toivekappaleiden emotionaalisia merkityksiä. Projektin tavoitteena oli myös saada osallistujat kiinnostumaan erilaisista musiikin lajeista, sellaisistakin, joita he eivät välttämättä kuuntele tai arvosta. Kehittämiprojektin toiminnan arvoina olivat luovuus, erilaisten ihmisten kohtaaminen, matala osallistumiskynnys sekä ennakkoluuloton musiikillinen heittäytyminen sovitus- ja toteutustyössä.</p> <p>Työpaja toteutettiin Annalan huvilan tiloissa Hyvinvoinnin tilat -hankkeen puitteissa tammi-maaliskuussa 2019. Osallistujia oli kahdeksan, joista puolet oli Uusix-verstaan kautta tulleita työttömiä. Kaikki osallistujat olivat naisia. Tapaamiskertoja oli kolme, ja lisäksi toteutin työpajassa työstetystä materiaalista koostuvan konsertin. Sovitin osallistujien toivekappaleet uuteen musiikilliseen muotoon, keräsin muusikot ja laulusolistit projektiin mukaan, harjoitutin ohjelmiston ja toivekappaleita työstettiin työpajan aikana. Työpajassa keräsin osallistujilta toiveita ja kokemuksia kirjallisten palautteiden, keskustelujen, videotallenteiden ja sähköpostin avulla. Opinnäytetyön muu aineisto koostuu musiikillisia muistoja, muistelutyötä, musiikin merkitystä ja osallistavaa musiikillista työskentelyä käsittelevästä kirjallisuudesta ja videotallenteista.</p> <p>Työpajojen perusteella ilmeni, että toivekappaleista kuullut sovitukset nostivat osallistujille mieleen muistikuvia eletystä elämästä, syvensivät kappaleisiin liittyviä tunnekuvia ja avasivat heille uusia näkökulmia kappaleisiin. Työpaja koettiin antoisaksi ja tärkeäksi yhtenä muistelutyön muotona. Osallistujat kokivat erilaiset musiikilliset tyylilajit kiinnostavina. Ammatillisen kehittämisen näkökulmasta sain tietoa miten tämántapaista työpajatoimintaa kannattaisi myöhemmin toteuttaa. Lisäksi opin ryhmänohjaustaitoja, osallistamisen keinoja sekä osallistujapalautteen keräämisen menetelmiä.</p>	

Kehittämäni musiikillisen muistelun työtapa antaa osallistujille uudenlaisia musiikillisia näkökulmia ja voi toimia voimaannuttavana muistelutyön menetelmänä. Tällaista matalan osallistumiskynnyksen työmuotoa voidaan hyödyntää esimerkiksi hoitolaitoksissa, kulttuuriyhteisöissä ja kouluissa.

Avainsanat

musiikillinen muistelu, tunteet, tulkinta, iskelmät, jazz, sovitukset, muistot, osallisuus, vuorovaikutus, musiikin tyylilajit

Author Title	Lasse Hirvi Music of the Memories In Search of Musical Memories
Number of Pages Date	50 pages + 3 appendices 4 June 2019
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation Option	Music Performance
Supervisor	Annu Tuovila, DMus Raili Honkanen-Korhonen, MMus
<p>In this research and development project, I developed and tested a new concept for a music workshop. I investigated, if I (as a creative musician) can evoke emotional experiences and recollections in listeners by arranging familiar popular tunes and evergreens in new ways. I did arrangements of songs requested by the participants in the idiom of acoustic, more contemporary jazz music, which deepened the emotional meanings of these requested songs even further. Another aim of the project was to get the participants interested in various genres of music, even the ones they do not usually listen to or appreciate. The key elements of the research and development project were: creativity, encountering various kinds of people, low threshold of involvement and throwing myself into the process of arranging and production with an open musical mind.</p> <p>The workshop was carried out within the framework of the Spaces of Wellbeing project in the premises of Villa Annala from January till March 2019. There were eight participants, half of whom came from the Uusix workshop for unemployed people. All the participants were women. In addition to three meetings, I organized a final concert of the material which we worked on in the workshops. I arranged the requested songs in a new idiom, invited the musicians and soloists and rehearsed the program with them. I collected the requests and experiences from the participants in the form of written feedback, discussions, video recordings and e-mail. The rest of the data of the project consists of literature and video material concerning musical memories, the process of retrospection, the meaning of music and participatory musical work.</p> <p>In the course of the project, it turned out that the arrangements of the requested songs had brought back recollections of the past for the participants, they had deepened the mental images of the songs and had opened new points of view for the songs. The participants regarded the workshop as rewarding and important as a form of reminiscing. The participants considered the various musical genres interesting. From the perspective of professional development, I acquired knowledge of how this kind of workshop should be put into practice in the future. In addition, I learned group leadership skills, means of engaging and methods of collecting feedback from participants.</p> <p>This approach of musical recollection that I developed provides new musical viewpoints for the participants, and it can act as an empowering method of remembrance. This kind of easy</p>	

access work form can be utilized, for example, in institutions, cultural societies and schools.

Keywords

Musical recollection, emotions, interpretation, popular songs, jazz, arrangements, memories, participation, interaction, musical genres

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISPROJEKTIN ESITTELY	2
2.1	KEHITTÄMISPROJEKTIN TAVOITTEET	2
2.2	KEHITTÄMISPROJEKTIN KUVAUS	3
2.3	TYÖPAJAN VERTAILUA MUIHIN HANKKEISIIN JA SUUNNITELMIIN	4
3	KEHITTÄMISPROJEKTIN TAUSTOJA	5
3.1	AMMATILLISET LÄHTÖKOHDAT	5
3.2	PROJEKTIN AMMATILLISEN KEHITTÄMISEN TARVE	6
4	PERUSTEET KEHITTÄMISPROJEKTILLE	7
4.1	MUSIIKIN VAIKUTUKSESTA JA MERKITYKSESTÄ	7
4.2	MUSIIKILLISET MUISTOT JA MUISTELUTYÖ	11
4.3	TYÖPAJA MUSIIKILLISEN MUISTELUN TYÖMUOTONA	12
4.4	MUSIIKKIMUISTOJEN HERÄÄMINEN	12
4.5	MUSIIKIN ÄRSYTTÄVYYDESTÄ JA SAMASTUMISESTA MUSIIKILLISEEN VIITERYHMÄÄN	13
5	MUSIIKILLISTEN STRUKTUURIEN MUUNTELU	14
5.1	HARMONIA	15
5.2	RYTMIikka	16
5.3	KAPPALEEN TUNNELMATILAN MUUNTAMINEN	16
5.4	NYANSOINTI JA DYNAMIIKKA	17
5.5	MODULAATIOT	17
6	TYÖPAJOJEN VALMISTELU	17
6.1	TEKNISET VALMISTELUT JA OHJELMISTOVALMISTELUT	17
6.2	VALITUT TOIVEKAPPALEET JA NIIDEN SOVITUSTYÖ	19
7	TYÖPAJOJEN KULKU JA LOPPUKONSERTTI	32
7.1	OSALLISTUJAT TYÖPAJAN TOIMINNASSA	32
7.2	ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN – TUTUSTUMINEN JA TYÖTAVAN ESITTELY	32
7.3	TOINEN TAPAAMINEN – BÄNDI MUKAAN	33
7.4	KOLMAS TAPAAMINEN – KUVALLINEN METODI MUKAAN, LOPPUKYSELY	34
7.5	LOPPUKONSERTTI	36
8	AINEISTON KERÄÄMINEN JA PALAUTTEET	37
8.1	YHTEENVETO TUTUSTUMIS- JA ALKUKYSELYISTÄ	38
8.2	PALAUTTEET SOVITUKSISTA JA KAPPALEISTA NOUSSEET MUISTIKUVAT	39
8.3	LOPPUKYSELY	40
9	TULOKSET	42
10	POHDINTAA	45
11	LÄHTEET	49
12	LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Tarkastelin opinnäytetyöhöni liittyvässä ”Muistojen musiikkia” -kehittämiprojektissa musiikillisia muistoja ja sitä, millä tavalla omakohtaisia muistoja herättävien kappaleiden kuuntelukokemus muuttuu, kun niitä sovitetaan uusilla tavoilla. Tämä tapahtui toteuttamalla työpajatyypisessä tilanteessa luovaa ja varioivaa musiikillista toimintaa, johon työpajan osallistajat voivat vaikuttaa ja josta he voivat antaa palautetta. Projektini tarkoitus oli tuottaa työpajan ja loppukonsertin osallistujille oivalluksia siitä, millä tavoilla ennalta tuttua musiikkimateriaalia voidaan lähestyä eri näkökulmista, sekä pyrkiä herättämään heissä tunnekokemuksia musiikillisten muistojen kautta. Tarkoituksena oli lisäksi esitellä kuulijoille toivekappaleiden kautta erilaisia musiikin lajeja, sellaisia mitä he eivät muuten välttämättä omaehtoisesti arkielämässään kuuntelisi. Alkukyselyssä kartoitin osallistujien musiikkimieltymyksiä ja sitä, millaista musiikkia he ovat tottuneet kuuntelemaan. Tästä kyselystä ilmeni, että he eivät olleet juurikaan tottuneet kuuntelemaan taiteellisesti haasteellisempia, harmoniaa, rytmikkaa ja tulkintoja varioivia musiikkityylejä.

Musiikki toimii hyvinvoinnin ja hyvänolon tuojana ihmisten arjessa. Halusin projektissani tutkia tämän ilmiön musiikillisia perusteita sekä syventää entisestään ennalta tutun musiikin kuuntelukokemuksia käsittelemällä työpajan osallistujien toivekappaleita uusilla tavoilla.

Päätin esiintyvän ammattimuusikon työni ohella hakea uutta näkökulmaa näihin teemoihin luomalla kehittämiprojektin, jossa työpajatyypisessä tilanteessa tutkin osallistujien kanssa musiikillisten muistojen heräämistä ja niiden varioimista. Esimerkitapauksina käytin osallistujien valitsemaa toivekappaleita. Tällainen työpajatyöskentely oli minulle uusi työskentelytapa ja tunsin olevani siinä ns. epämurkavuusalueella. Henkilökohtaisesti koin työpajatyypisen toiminnan itselleni haasteellisena tehtävänä. Halusin kuitenkin henkilökohtaisen ammatillisen oppimisprosessini kannalta kokeilla kehittämiprojektissani jotain uutta työskentelytapaa, erilaista kuin mihin olen esittävän ammattitaiteilijan pitkällä urallani tottunut. Projektissani oli mukana musisoimassa yhtye - basisti, rumpali sekä kaksi laulusolistia - joiden kanssa työstin näistä toivekappaleista tekemiäni sovituksia.

Kehittämiprojektia suunnitellessani pohdin seuraavia kysymyksiä: Pystynkö musiikin kautta herättämään osallistujissa nostalgisia tunnekokemuksia ja muistikuvia sekä vielä

syventämään niitä? Pystynkö herättämään osallistujissa mielenkiinnon uudenlaisiin, heille vieraampiin musiikin lajeihin? Saavatko he toimintani kautta käsityksen siitä, mitä luova, taiteellisesti korkeatasoinen vuorovaikutteinen muusikkous vaatii ja antaa? Näihin kysymyksiin sain vastauksia työpäiväkirjasta, osallistujien palautteista (kirjalliset ja suulliset) sekä tapaamiskerroilla tallennetuista video- ja audiomateriaaleista.

Toivon että kehittämistyöni antaa esiintyville muusikoille välineitä käsitellä vanhoja tuttuja kappaleita uusilla tavoilla ja uudenlaista tietoa siitä, miten herätellä kuulijoissa nostalgisia musiikkimuistoja ja sitä kautta menestyksekkäämpää luovaa musiikillista työskentelyä yleisön edessä.

2 KEHITTÄMISPROJEKTIN ESITTELY

2.1 Kehittämiprojektin tavoitteet

Opinnäytetyöhöni liittyvällä kehittämiprojektilla oli seuraavanlaiset tavoitteet:

Halusin ensinnäkin selvittää miten musiikillisten struktuurien muuntelukeinot muuttavat ennalta tuttujen kappaleiden kuuntelukokemusta. Käsiteltävää materiaalia lähestyttiin kuulijasta käsin: projektiin osallistuvan kohderyhmän osallistujilta kerättiin heille merkityksellisiä toivekappaleita ja niistä tehtiin erilaisia variaatioita. Uusien sovitusten esittämisen jälkeen kohderyhmältä kerättiin palautetta kuuntelukokemuksesta.

Tavoitteenani oli saada kuulijoiden mielenkiinto heräämään erilaisia musiikin lajeja kohtaan, tässä tapauksessa lähinnä modernimpaan, hienovaraisempaan akustisen jazz-musiikin suuntaan.

Halusin tuottaa osallistujille tunne-elämyksiä uudenlaisten musiikillisten tulkintojen välityksellä. Riippuen kappaleihin liittyvistä muistoista ja kokemuksista, nämä elämykset voivat olla joko positiivisia tai negatiivisia tunteita herättäviä. Muistelutyön lisäksi tavoitteenani oli muusikkona tarjota kuulijoille mieleenpainuvia elävän musiikin elämyksiä taiteellisesti tinkimättömällä sovitus- ja musisointityöllä.

Tavoitteena oli testata uudenlaista musiikillisen toiminnan työpajaa, jota voitaisiin myöhemmin käyttää eri yhteyksissä, esimerkiksi hoitotyössä, kulttuuriyhteisöissä tai kouluissa.

Tarkoituksena oli saada itselleni myös käyttöni materiaalia ja työkaluja tulevia sovitushankkeita varten sekä eritoten saada kokemusta mahdollisten tulevien työpajojen toiminnan vetämistä varten.

2.2 Kehittämisprojektin kuvaus

Kehittämisprojektini toimintamallina oli vuorovaikutteinen ja osallistava toiminta. Vuorovaikutteisuus ja osallisuus ilmenivät siten, että ennen työpajojen alkua pyysin työpajan osallistujia listaamaan etukäteen heille merkityksellisiä toivekappaleita, joita he haluaisivat työpajassa käsiteltävän. Pyysin heitä kertomaan myös miksi kyseiset kappaleet ovat heille tärkeitä ja millaisiin muistoihin ne liittyvät elämän varrella. Sovitin sitten niistä valitsemani kappaleet ja kerroin niiden taustoista. Esitimme osallistujille sovitukseni kyseisistä kappaleista. Työpajojen aikana he kertoivat kirjallisen palautteen ja yhteisten keskustelujen muodossa tulkinnoista, joita kappaleiden alkuperäisversiot ja niistä tehdyt sovitukset heissä aiheuttivat. Työpajan musiikillinen osallistuminen tapahtui myös yhteislaulun muodossa.

Tapaamiskertoja suunnittelin olevan neljä, joista viimeinen olisi konsertin omainen yleisötapahtuma. Jokaiselle tapaamiskerralle sovitin kaksi toivekappaletta ja harjoitutin ne bändin ja solistien kanssa. Tapaamiskerroilla kerroin myös taustaa toivekappaleista ja niiden tekijöistä sekä vertailimme osallistujien kanssa alkuperäisiä ja suomenkielisiä tekstejä keskenään. Kerron tarkemmin työpajojen kulusta luvussa 7.

Hyvinvoinnin tilat -hanke, jonka yhtenä toimintapaikkana on Annalan huvila, mahdollisti sen, että sain Annalan huvilan tilat käyttöni työpajaa varten. Työpajan osallistujien etsinnässä minua auttoi Annalan huvilan tuottaja Juulia Niiniranta, joka oli pyynnöstäni yhteydessä eri työttömien järjestöihin. ”Uusix” -verstaalta (Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveystoimen ensivaiheen kuntouttavan työtoiminnan arviointityöpaikka) lupautui mukaan neljä osallistujaa ja loput neljä osallistujaa koostui Annalan huvilan kävijöistä tai sen toiminnassa aktiivisesti mukana olevista henkilöistä. Uusix-verstaan neljän osallistujan (3 työtöntä + virikeohjaaja) lisäksi mukana oli yksi Annalan työkokeilija, yksi eläkeläinen, yksi lääkäri ja yksi sairaanhoitaja – kaikki naispuolisia, ikäjakauma n 30-70

vuotta. Sain projektiin mukaan muusikoiksi Metropolia ammattikorkeakoulun musiikin opiskelijoita: basistin, rumpalin sekä kaksi laulusolistia (mies- ja naissolisti). Annoin muusikoille ja solisteille palautteet jokaisen harjoituksen, työpajan ja loppukonsertin jälkeen. Heille tämä projekti oli poikkeuksellinen heidän opintojensa muuhun musiikilliseen sisältöön verrattuna siinä, että musisoinnissa painotettiin kappaleiden emotionaalisia sisältöjä. He saivat projektista opintosuoritukset.

Muistelutyössä tämänkaltainen toimintatapa on hyödyllinen ja tarjoaa osallistujille voimakkaita, mieleenpainuvia elämyksiä tutun ja rakkaan musiikin välityksellä. Muistelutyön muotona tämä toiminta mielestäni poikkeaa tavanomaisesta muistelutyöstä myös siinä, että musiikillinen materiaali tarjotaan osallistujille taiteellisesti korkeatasoisina elävinä musiikkiesityksinä.

2.3 Työpajan vertailua muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin

Kehittelemäni toimintamalli on käyttökelpoinen esim. hoitolaitoksissa, kouluissa, erilaisissa työelämäyhteyksissä sekä taide- ja kulttuuriyhteisöissä. Olen etsinyt tietoa hankkeista ja suunnitelmista, joiden yhteydessä mahdollisesti olisi toteutettu vastaavanlaisia työpajoja, mutta en löytänyt opinnäytetyön kirjoittamisen ajankohtana niissä käytetyistä tai suunnitelluista työmuodoista samanlaista työtapaa. Näitä tutkimiani hankkeita ja suunnitelmia olivat: Yhdenvertaisuuden Kulttuurin Puolesta ry:n toteuttama ”Kulttuuria kaikille” -palvelu, Taideyliopiston koordinoima monitieteinen tutkimushanke ”Artsequal”, Opetus- ja kulttuuriministeriön ”Tule luo taide” -hanke, Opetus- ja kulttuuriministeriön kuntien kulttuuripalvelujen kehittämishanke ”Kuulto” sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön ”Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia” -toimintaohjelma. Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriön vuoteen 2025 ulottuvassa strategiassa kuvataan toimialan toimintaympäristömuutokset sekä määrittellään kulttuuripolitiikan kehittämisen tahtotila, tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet. Sen kulttuuripolitiikan strategiset tavoitealueet ja tavoitteet ovat: luova työ ja tuotanto, osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin sekä kulttuurin perusta ja jatkuvuus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

3 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAUSTOJA

3.1 Ammatilliset lähtökohdat

Olen koko ammattimuusikon urani ajan, joka alkoi täysipainoisesti vuonna 1983, suuntautunut impulsiiviseen ja luovaan yhteismusisointiin muiden muusikoiden kanssa. Tämä on tapahtunut hyvin monissa eri musiikillisissa konteksteissa. Olen huomannut, että riippuen musiikillisesta viitekehuksesta musiikillinen kanssakäyminen sekä yleisön että muusikoiden kanssa on luonteeltaan hyvinkin erilaista. Musiikilliset toimintaperiaatteet vaihtelevat kunkin musiikkityylin esitystraditiosta ja emotionaalisesta kontekstista riippuen. Esimerkiksi konserttimusiikissa painopisteinä ovat yleensä täsmällisyys ja tietynlainen arvokkuus sekä voimakas perinteisiin nojautuminen. Myös musiikin tuottamisen emotionaalinen viitekehys on hillitty ja ”vakava”. Jazz-musiikin toteuttamisessa taas painopisteinä ovat sosiaalinen avoimuus ja rohkea heittäytyminen, voimakas toisten muusikoiden impulssien seuraaminen ja välitön mukautuminen niihin. Musisointitilanne on erittäin keskittynyt ja puhtaasti itse musiikkiin fokusoitunut, kun taas muissa sosiaalisissa tilanteissa kanssakäyminen on hyvin rentoa, huumorin värittämää ja yhteisöllistä. Rhythm & blues-, rock- ja pop-musiikissa musisointitilanne on taas hyvin ulospäinsuuntautuvaa, tarkoituksellisesti yleisöön päin suuntautunutta, koska musiikilliset ilmiöt eivät ole niin kompleksisia kuin ns. konserttimusiikissa tai jazzissa. Yhteismusisoinnissa ”groovet”, kompakti, harkittu sointimaailma (”saundi”) ja esiintyjien imago ovat siinä tärkeämmällä sijalla.

Teatterikapellimestarina olen pannut merkille, että teatteriproduktiossa musisoinnissa on nähtävissä erityyppinen emotionaalinen konteksti ja lähestymistapa kuin konserttitilanteessa. Teatterimaailmassa musiikki on täysin alisteista draamaan. Musiikki tukee teatteriproduktion dramaturgiaa ja sillä saadaan korostettua tehokkaasti emotionaalisia vaihteluita. Tässä yhdistyvät lyriikat ja sellaiset sävellystekniset keinot, joiden säveltäjä tietää jo etukäteen vaikuttavan emotionaalisesti halutulla tavalla kuulijaan. Sävelkieli voi olla hyvinkin suoraviivaista ja helppotajuista ja sillä pyritään tietynlaisen efektin luomiseen kuulijassa. Teatterimaailmassa, niin kuin elokuvassakin voidaan käyttää myös pelkkää instrumentaalimusiikkia emotionaalisten kokemusten herättämiseen. Itse olen käyttänyt tätä ”harkittua” sävellystekniikkaa esimerkiksi säveltäessäni instrumentaalimusiikkia näytelmiin. Teatterissa ja elokuvassa pyritään ns.

”suuren kuvan” musiikilliseen ilmiasuun, kun taas toteuttamissani lauluklubeissa toimii ns. ”pienen kuvan” musiikillinen ilmiasu ja tulkinta. Olen isännöinyt lauluklubeja eri esiintymispaikoilla vuodesta 2009 lähtien. Lauluklubin idea on se, että vaihtuvien solistien kanssa esitetään pelkän pianosäestyksen kanssa solistin määrittelemää ohjelmistoa, musiikilliset tyylit ovat täysin avoimia ja voivat vaihdella radikaalistikin saman keikan aikana. Olen pannut merkille, että näissä intiimeissä ja ”iholle tulevissa” konserteissa sekä esiintyjien että yleisön kokema emotionaalinen lataus voi olla todella intensiivinen ja tiivis. Sekä esiintyjät että yleisö ovat lähes aina saaneet erittäin voimaannuttavia kokemuksia esityksistä. Esiintyjien näkökulmasta tämä toteutuu siten, että solistille merkityksellisiä kappaleita esitetään intiimisti ja tilanteeseen mukautuen, pienellä kokoonpanolla ja riisuttuna kaikesta ulkokohtaisesta tuotannollisesta kontekstista. Tällöin voidaan hetken mielijohteesta viedä tulkintoja yllättäviin suuntiin. Tämä vaatii tietenkin säestäjältä paljon; vankkaa musiikillista kokemusta ja eri tyylilajien hallintaa. Nyansoinnit ja tulkinnat tapahtuvat nopeammin, yllättävämmin ja suuremmalla herkkyydellä kuin isoimmissa kokoonpanoissa. Yleisö saattaa kokea näissä lauluilloissa voimaannuttavia elämyksiä, koska niissä kuullaan useimmiten ennalta tuttuja kappaleita uusilla jännittävillä tavoilla esitettynä; myös instrumentaatio on huomattavasti pienempi kuin alkuperäisversioissa, jotka ovat heille ennalta tuttuja. Lisäksi nämä tutut kappaleet voidaan myös esittää aivan uusilla tavoilla. Sointikuva on erilainen, läpikuultavampi kuin alkuperäisissä levytyksissä. Musiikillisissa tulkinnoissa voidaan päästä aivan erilaiseen herkkyyteen kuin suuremmassa mittakaavassa toteutetuissa, ennalta suunnitelluissa tuotannoissa. Olen huomannut, että tämä vaikuttaa voimakkaasti yleisöön. Hyvin usein näkee, että yleisössä ollaan liikuttuneita jostain tietystä esityksestä. Esiintyjät saavat usein yleisöltä esityksen jälkeen suoraa palautetta siitä kuinka voimakkaita elämyksiä nämä olivat saaneet esityksestä.

3.2 Projektin ammatillisen kehittämisen tarve

Edellisessä luvussa mainittu yllättävän voimakas yleisön tunneperäinen reagointi oli liikkeellepanevana voimana tässä kehittämishankkeessani. Huomasin näissä esitystilanteissa, että erityisesti yleisölle ennalta tuttujen kappaleiden uudella, emotionaalisesti syvemmillä tasolla tapahtunut käsittely vaikutti heihin eniten. Samankaltainen ilmiö jäi mieleeni esimerkiksi Helsingin Kaupunginteatterissa esitetyssä musiikinäytelmässä nimeltään Iloisiin Kuulemiin ja Näkemiin, jota esitettiin vuonna 2008 Studio Pasilassa. Toimin kyseisessä esityksessä kapellimestarina ja sovitin näytelmän musiikin pienelle neljän hengen orkesterille. Tämä esitys peilasi Suomen Yleisradion

historian kautta Suomen historiaa 60-luvulta esitysjankokhaan asti, ja kohtausten väleissä esitettiin aikasiirtymänä aina kyseisen aikakauden musiikkia. Kappaleet oli valittu aina kulloisenkin ajankohdan tunnetuimmista klassikoista. Tämän musiikinäytelmän esityksissä yleisössä oli nähtävissä samankaltaisia reaktioita kuin myöhemmin isännöimilläni lauluklubeilla. Totesin, että näillä klassikoilla täytyy olla jonkinlainen suora yhteys ja vaikutus kuulijan alitajuun – nämä kappaleet merkitsevät jokaisella kuulijalle selvästi jotain aivan erityistä. Niistä kumpuaa jonkinlainen muistikuva menneisyydestä; se voi olla joko alitajuinen (ei konkreettista muistikuvaa, ainoastaan jokin selittämätön nostalginen tunne), tai ilmeinen (joku selkeä muistiin jäänyt tapahtuma elämässä johon kyseinen kappale viittaa) muistikuva. Aloin miettiä olisiko minulla omalla kohdallani joitain tällaisia tiettyihin kappaleisiin liittyviä muistoja. Säestäessäni kerran eräässä konsertissa laulajatar Milana Misiciä, hän lauloi äitinsä Laila Kinnusen tunnetuksi tekemän iskelmän nimeltään Lazzarella. Yhtäkkiä mieleeni nousi voimakkaasti ja selkeästi mielikuva äidistäni istumassa kampaajalla hiustenkuivaajakupu päässään. Nämä kaksi asiaa yhdistyivät erittäin voimakkaasti ja selkeästi mielessäni. Arvelen, että odottaessani pienenä lapsena äitiäni kampaajalla, tuo kappale on soinnut radiossa. Miten on mahdollista, että näin selkeä muistikuva kahden toisistaan irrallaan olevien asioiden yhdistelmästä nousee mieleen monen kymmenen vuoden jälkeen?

Halusin tutkia tätä musiikillisten muistojen heräämisen ilmiötä ja sitä, millä tavalla tutujen kappaleiden uudenlaiset tulkinnat vaikuttavat yleisön kuuntelukokemukseen. Olen jo aikaisemmin sovittanut jazz-triolleni 60-70-lukujen pop-kappaleita ja iskelmiä, ja niitä on ollut aina erittäin kiitollista esittää yleisölle. Olen huomannut, että yleisön on huomattavasti helpompaa päästä oudompaankin musiikkityyliin sisälle, ikään kuin ”hyväksyä” se silloin kun kyseessä on heille ennalta tutut ja rakkaat kappaleet. Tästä päättelin, että voisin toteuttaa tämänkaltaista ohjelmiston käsittelyä kohderyhmän kanssa, lähtökohtana heidän toivekappaleensa. Orkesterina tulisi olemaan pianon lisäksi basso ja rummut (ns. jazz-trio) sekä kaksi laulusolistia. Musiikillisesti kappaleita vietäisiin rohkeasti eri suuntiin alkuperäisiin versioihin nähden.

4 PERUSTEET KEHITTÄMISPROJEKTILLE

4.1 Musiikin vaikutuksesta ja merkityksestä

Musiikilla on erittäin monitahoinen vaikutus ihmisen aivotoimintaan, mistä johtuen musiikilla on kuntouttava ja ihmisen terveydelle hyödyllinen merkitys. Musiikin käsittely

on ihmisellä paljon monisyisempää kuin esim. puheen käsittely; siihen osallistuu laajalti molemmat aivopuoliskot ja kaikki aivokuoren eri alueet. Tutkimuksissa on todettu, että esim. jos laulaa kuorossa itselle tuttua kappaletta, lähes koko aivot aktivoituvat. Musiikilla on vaihtoehtoinen tapa aktivoida aivoja. Aivojen eri lohkoilla on omat roolinsa harmonian, rytmin ja melodian hahmottamisessa. Aivojen limbisen järjestelmän alueet ovat tässä tärkeällä sijalla; ne ovat aivojen tunteiden käsittelyn alueet. Musiikin käyttö muokkaa ihmisen aivoja. Tämä on todettu tutkimuksissa, jossa on verrattu muusikoiden aivorakenteita sellaisten ihmisten aivorakenteisiin, jotka eivät harrasta musiikkia. Musiikin vaikuttavuus ei koske ainoastaan positiivisia, ylentäviä tunteita vaan myös negatiivisia tuntemuksia. Musiikkia voidaan käyttää esimerkiksi vihan purkauksien yhteydessä. (Särkämö 2015.)

Musiikin vaikutusta voi mitata muutoksina esim. sydämen sykkeessä, galvaanisissa ihoreaktioissa, hengitysfrekvenssissä, verenpaineessa, vegetatiivisen hermoston ja tahdosta riippumattomien lihastoimintojen toiminnoissa sekä neurofysiologisissa reaktioissa. Myös endorfiinin tuotanto lisääntyy; tätä kautta musiikki voi vaikuttaa mahdollisesti jopa immunitetisysteemiin. Musiikin avulla aivojen häiriintyneestä informaation kulusta huolimatta psykoottiseenkin ihmiseen voidaan saada yhteys, hänen mielikuvituksensa voi aktivoitua pois sairaista ajatuskuvioista ja kaaosmaiseen tajuntaan voi löytyä järjestystä. Musiikki suo symbolisen etäisyyden ahdistavien teemojen käsittelylle; se ikään kuin etäännyttää käsiteltävän asian sellaiselle symboliselle tasolle, jossa kyseisen asian käsitteleminen on mahdollista ilman liian suurta psyykkistä ahdistusta. (Ahonen-Eerikäinen 2000, 97-98.)

Lehtonen kirjoittaa, että taidefilosofi Susan Langerille musiikki on tunne-elämän soiva analogia. Langerin mukaan musiikin muodot ovat samanrakenteisia (isomorfisia) tunteidemme kanssa. Esimerkiksi tietty kappale tuo mieleemme joihinkin todellisen elämän kokemuksiin liittyneitä tunteita, jotka esiintyvät musiikin inspiroimien mielikuvien yhteydessä. Näin muusikot viestivät kuulijoille sanoin ilmaisemattomista kokemuksistaan, jotka aktivoivat kuulijan elämästä kertovia mielikuvia. Musiikki ikään kuin ”kelluu” ruumiin ja psyyken välimaastossa. Sille on ominaista jatkuva jännitevaihtelu. Musiikin jännitteet muodostavat *vitaaliaffekteja*, jonka lukemattomat variantit ovat tuttuja ruumiillisuudestamme. Näitä vitaaliaffekteja voi kuvailla liikemielikuvilla; musiikki kiihtyy, syöksyy, nousee, hidastuu tai sammuu. Näiden ilmiöiden kuvailuja käytetään myös italiankielisissä musiikin esitysmerkinnöissä. Nämä vitaaliaffektit ovat perusta myös musiikin herättämille kategorisille tunnetiloille, esim.

surulle, ilolle ja melankolialle sekä niitä edustaville mielikuville. Musiikki herättää amodaalisia (aistikanavista riippumattomia) aistimuksia, jotka koskettavat samanaikaisesti eri aistejamme. Musiikkia kuunteleva ihminen ei reagoi pelkästään kuuloärsyksiin, vaan eri aistipiirien ärsykeistä muodostuvaan kokonaisuuteen, joka koetaan pikemminkin vaihtuvina mielikuvina, tunnelmina ja emotionaalisina ilmeinä kuin selkeästi jäsentyneinä aistimuksina. (Lehtonen; Lilja-Viherlampi 2011, 73.)

Musiikin kuuntelu vapauttaa dopamiinia, samaan tapaan kuin sitä vapautuu esim. ruoan, seksin tai huumeiden vaikutuksesta, joten se vaikuttaa meidän mielialaamme. Musiikki saa meissä aikaan psykologisia ja muutoksia siinä missä muutkin tunneärsykkeet. Se voi saada meidät itkemään, nauramaan, liikkumaan tai ihon nousemaan kananlihalle. (Mielen ihmeet 2019.)

Musiikin rytmisesti sykkivä energia nostaa esille sellaisia kokemuksia ja merkityssuhteita, joita emme voi käsitellä millään muulla tavalla. Tällaisia kokemuksia ovat esim. elämän rytmit ja merkityskokemukset, jotka eivät ole yksinkertaisen jaksottaisia, vaan loputtoman kompleksisia ja herkkiä vaikutuksille. Ne ovat inhimillisen tuntemisen dynaamisia muotoja, joita vain musiikin symboliset muodot voivat ilmaista. Musiikki on osa tasapainoon pyrkivää yleisinhimillistä mekanismia, jonka olemassaolo on välttämätön maailmassa viihtymisen kannalta. Lehtonen viittaa filosofi ja musiikkitieteilijä Theodor Adornoon, joka kirjoitti osuvasti teoksessaan ”Esteettinen teoria” että ”*musiikki ei ole vain musiikkia, vaan sen takaa kuultaa myös toinen todellisuus*”, todellisuus jossa persoonallisuutemme ja elämänkohtalomme saavat musiikillisen ilmaisunsa. (Lehtonen; Lilja-Viherlampi 2011, 74.)

Hoitotyössä musiikkia käytetään tehokkaasti esim. muistisairaiden potilaiden hoidossa. On huomattu, että dementoituneet potilaat, jotka eivät enää pysty puhumaan, pystyvät kuitenkin laulamaan kokonaisia kappaleita läpi virheettömästi. Usein myös afaatikoilla on säilynyt kyky laulaa, vaikka puhetta ei pystytäkään tuottamaan. (Särkämö 2015). Ikäihmisten ja jatkuvaa sairaalahoitoa vaativien potilaitten hoidossa musiikin käyttämisestä on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Musiikin vaikutus perustuu sen symboliseen ja abstraktiin merkitykseen tunne-elämyksessä. Tunne-elämys ja kuulohavainto yhdistyvät ja saavat persoonallisen merkityssisältönsä, johon kanavoituu kuulijan yksilöllinen kokemus. Musiikki aktivoi symbolisen prosessin, mielen, liikkeen ja tajunnan hahmottamaan, rakentamaan ja

laajentamaan mielen maailmaa. Vaikka musiikin symbolit sisältävät yksilöllisiä tunne merkityksiä, niillä on myös voimakkaasti ihmisiä yhdistävä merkitys. (Lehtonen 1989, 131.).

Loihuvuoren ja Saarikallion mukaan ruotsalaistutkijat Västfjäll ja Juslin (2008) ovat esittäneet, että musiikki synnyttää tunnekokemuksia seitsemän eri mekanismin kautta, jotka ovat: refleksit, ehdollistuminen, samaistuminen, mielikuvat, muistot, musiikilliset odotukset ja tavoitteen arviointi. *Refleksit* liittyvät tunnekokemuksiin, jotka syntyvät reagoitina voimakkaisiin, yllättäviin tai dissonoiviin ääniin. Mekanismi perustuu havaintojärjestelmämme pyrkimykseen varoittaa ympäristön vaaratekijöistä. Kyseessä on vaistonvarainen reaktio. *Ehdollistuminen* käsittelee tunnekokemuksia, joissa musiikkia on opittu yhdistämään johonkin tiettyyn negatiiviseen tai positiiviseen asiaan. Ehdollistuminen tapahtuu usein huomaamatta, emmekä välttämättä edes tiedosta, miksi kyseinen musiikki tuntuu mukavalta tai surulliselta. *Samaistuminen* liittyy tunteisiin, joissa kehomme ”samaistuu” musiikin akustisiin elementteihin. Tämä mekanismi toimii samoin kuin silloin kun eläydymme toisen ihmisen kasvoilta tai äänensävyistä heijastuvaan tunneilmaisuuksiin. Musiikki herättää meissä tunnepitoisia visuaalisia *mielikuvia*. Ne saavat alkunsa musiikin rakenteellisista piirteistä, jotka jollain tavalla vastaavat visuaalista ilmiä. Keskeinen mekanismi tunteiden heräämisessä ovat muistot, sillä musiikki voi herättää muistikuvan jostain tunnepitoisesta, merkityksellisestä elämäntapahtumasta. Muistot ovat tyypillisesti tiedostettuja kokemuksia, eli kuuliija itse tietää, miksi tietty kappale on hänelle tärkeä ja merkityksellinen toisin kuin ehdollistumiseen liittyvissä assosiaatioissa. *Musiikilliset odotukset* toimivat siten, että musiikki toteuttaa tai jättää toteuttamatta kuuliijan odotukset siitä, miten hän olettaisi musiikin jatkuvan. Musiikillisilla odotuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä nimenomaan musiikin struktuureihin perustuvia odotuksia. *Tavoitteen arviointi* liittyy siihen, miten teemme arvion musiikin merkityksestä itsellemme. Musiikki saattaa esimerkiksi edistää jotakin tavoitettamme, minkä koemme tärkeäksi ja myönteiseksi asiaksi. Näin musiikki tuottaa positiivisen tunnekokemuksen. (Loihuvuori ja Saarikallio 2010, 265-266.)

Musiikin kuunteleminen ei välttämättä edellytä älyllistä tai kielellistä lähestymistä. Siksi se voi muodostua sisäisen maailman jäsentämisen ja hallitsemisen välineeksi. Musiikin avulla voidaan avata väyliä ihmisen elämään vaikuttaviin ja sitä häiritseviin

tiedostamattomiin ristiriitoihin. Musiikki voi siis olla myös ihmisen sisäisen maailman symboli. (Ahonen-Eerikäinen 2000, 97.)

4.2 Musiikilliset muistot ja muistelutyö

Musiikki on kuin kulkuneuvo, joka siirtää meidät tunteidemme keskukseen ja se pystyy muuttamaan tunteitamme. Meidän aivomme tallentavat kaikki meille tärkeät muistot. Koska musiikki on niin läheisessä yhteydessä tunteisiin, voi se toimia ärsykkeenä, joka auttaa meitä muistamaan asioita helpommin, ja nostamaan esille muistoja, joita ei muuten muistaisikaan. Musiikilla on kyky tuoda mieleen muistoja, jotka liittyvät sekä sanoituksin että muistoon jostain tapahtumasta, joka tapahtui silloin kun kyseinen kappale oli soinut. Se voi viedä meidät myöhemmin takaisin tuohon hetkeen ja paljastaa meille ne tunteet, jota se sai silloin meidät tuntemaan. (Mielen ihmeet 2019.)

Ihminen luo mielessään muistoistaan oman elämänsä tarinan. Tarina on kertomus siitä, miten ja miksi minusta on tullut se, mikä tällä hetkellä olen. Muistoissamme kelaamme tapahtumia, hetkiä, episodeja, jotka ovat tapahtuneet juuri minulle. Kerromme muistoistamme muille, jotta heille avautuisi edes hiukan se maailma, joka on rakentunut sisääni kaikesta tapahtuneesta. Näitä menneen elämän todisteita kutsumme muistoiksi. Ihmisen mieli koostuu näistä muistoista tai muistijäljistä. Osa näistä jäljistä painuu niin syväälle mielen uumeniin, että niitä on vaikea jäljittää, mutta ne vaikuttavat sieltä meihin. (Hohenthal-Antin 2009, 27-28.) Musiikilla on kyky nostaa nämä unohdetut muistot esiin.

Tiettyyn musiikkikappaleeseen voi liittyä monenlaisia voimakkaita tunteita. Musiikkia, samoin kuin esimerkiksi tuoksuja, käsittelevät vanhat, syvällä olevat aivojen osat, jotka ovat resistenttejä muutoksille, kun taas uudempi muistiaines tallentuu aivojen muihin osiin. (Bojner-Horwitz & Bojner 2005, 58.)

Tutkimuksissa, joissa yritettiin selvittää miten musiikki voi erilaisissa tunnetiloissa nostattaa mieleen muistoja varhaislapsuudesta, kävi ilmi, että iloinen musiikki palautti mieleen enemmän muistikuvia kuin surullinen (Bojner-Horwitz & Bojner 2005, 58-59).

Muistelutyö on ammatillinen työmenetelmä, joka voi vahvistaa itsetuntoa, auttaa jäsentämään omaa elämää ja sitä kautta lisäämään omia voimavaroja. Kun muistelutyössä käytetään luovia, taidelähtöisiä työtapoja, siitä voidaan saada aikaan elämyksellistä ja yhteisöllistä toimintaa. Alun perin muistelutyö on tarkoittanut lähinnä

muistoista kirjoittamista ja keskustelemista. Sen sijaan luovassa muistelutyössä käytetään luovia ja taidelähtöisiä muistelua virittäviä toimintamuotoja suunnitelmallisella tavalla. (Hohenthal-Antin 2009, 23.)

Luovien toimintatapojen käyttö nostaa muistelutyön uudelle tasolle. Kun muistot puetaan taiteeksi, niistä tulee yleisesti kiinnostavaa ja myös helposti jaettavaa. Taide toimii apuvälineenä, kun ihminen muistojen kautta prosessoi itseään. Luovat menetelmät tuovat työhön tavoitteellisuutta ja ne avaavat kontaktin toiseen ihmiseen. (Hohenthal-Antin 2009, 24.)

4.3 Työpaja musiikillisen muistelun työmuotona

Musiikillinen muistelu on arvokas ja tehokas muistelutyön muoto. Jokaisella ihmisellä on oma suhteensa musiikkiin ja omat tärkeät muistonsa elämän varrelta joihin musiikki olennaisena osana liittyy. Musiikin abstrakti luonne yhdessä ihmisen muistimekanismin kanssa muodostaa monisyisen verkoston, joka tarjoaa valtavan laajan tulkintojen ja mielikuvien kirjon. Musiikillinen muistelutyö on sopiva työmuoto esimerkiksi osana hoitotyötä tai yhteisöllisenä toimintana erilaisissa kulttuuri- ja taideyhteisöissä. Musiikillista muistelua voidaan käyttää myös voimaannuttamisen metodina. Tämä työmuoto yhdistettynä korkeatasoiseen, ammattitaitoiseen elävään musiikkiesitykseen voi tarjota kuulijoille ikimuistoisen kokemuksen. Työpajassa voidaan käyttää musiikillisen ja verbaalisen toiminnan lisäksi myös kuvallisia menetelmiä sekä esimerkiksi liikunnallisia menetelmiä.

4.4 Musiikkimuistojen herääminen

Miksi musiikki nostaa muistoja esiin?

Jokaisella on ollut varmaan seuraavanlainen kokemus: kuulet jonkin kappaleen vuosikymmenten jälkeen ja siirryt välittömästi tiettyyn hetkeen menneisyydessä, ikään kuin astuisit aikakoneeseen. Tuntuu aivan siltä kuin itse asiassa olisit läsnä siinä hetkessä. Mistä tällainen ilmiö johtuu?

Hippokampus (l. aivoturso) ja aivojen etulohko ovat muistin kannalta merkittäviä osia aivoissa. Ne ottavat vastaa suuren määrän informaatiota joka hetki. Mieleen palauttaminen ei aina ole helppoa, se ei tapahdu käskemällä. Musiikin rytmitys, melodia,

rakenne ja sanoitukset auttavat muistilukkojen avautumisessa. Musiikin ja muistin välillä on yhteys, mutta kun kuulemme tietyn kappaleen, miksi me koemme niin voimakkaita tunteita? Muistia on kahdenlaista: tietoinen muisti ja tiedostamaton muisti. Tietoinen muisti on tarkoituksellista, tiedostettua mieleen palauttamista. Tiedostamaton muisti on reaktiivista ja tahatonta. (Jenkins 2014.)

Tiettyihin kappaleisiin liittyvät muistikuvat tai selittämättömät nostalgiset tunnetilat heräävät joko sattumalta, esimerkiksi silloin kun julkisessa tilassa soi kappale, joka liittyy omiin elämäkokemuksiin, tai niitä herätellään tarkoituksellisesti silloin kun laitetaan itse soimaan musiikkia, jonka halutaan vahvistavan sen hetkistä tunnetilaa. Tällaisissa tilanteissa musiikki yleensä halutaan kuulla sellaisessa muodossa, jossa se on alunperin levytetty. Näitten tilanteiden lisäksi halusin tässä opinnäytetyössäni tutkia miltä musiikkimuistot tuntuvat silloin, kun niihin liittyviä kappaleita käsitelläänkin eri tavoilla kuin miten ne on totuttu kuulemaan.

4.5 Musiikin ärsyttävyydestä ja samastumisesta musiikilliseen viiteryhmään

Yleensä musiikki halutaan kokea elähdyttävänä ja miellyttäviä kokemuksia tarjoavana ilmiönä. Musiikkivalintoja tehdessä hakeudutaan mielellään ennalta tutun ja turvallisen musiikkityylin piiriin.

Tärkeäksi kokemamme musiikki kertoo tavastamme hahmottaa maailmaa, ympäristöä ja ihmissuhteita. Ärsyttäväksi koettu musiikki sen sijaan koskettaa jotain sellaista, jota emme halua tai emme ole tottuneet käsittelemään. (Lilja-Viherlampi; Lehtonen 2011, 82.). Yleisesti ihmisillä on pyrkimys hakeutua sellaisen musiikin pariin, jonka tiedetään jo ennakkoon olevan miellyttävää ja ”turvallista”. Muunlainen musiikki koetaan helposti ärsyttävänä ja halveksittavana. Mutta onko musiikin tehtävä olla pelkästään miellyttävää ja ihanaa? Samoin kuin maalaustaide, elokuva tai teatteri, musiikki voi ilmentää myös tuskaa ja ikäviä tuntemuksia. ”Ruman” ja aggressiivisen musiikin jälkeen itselle tuttu ja turvallinen musiikki tuntuu helpottavalta. Toisaalta tästä ”epämiellyttävästä” musiikista kuulija on saanut uudenlaisia kokemuksia, jotka laajentavat omien musiikillisten kokemusten spektriä. Elävän musisoinnin kokemus on tässä todella tärkeä; olen henkilökohtaisesti useasti kokenut, että läheinen henkilö ei halua kuunnella tietynlaista musiikkia tallenteena (esim. modernimpi jazz), mutta täysin samanlainen musiikki onkin tuntunut livenä todella vaikuttavalta ja upealta. Tällaisessa tilanteessa musiikin kuuntelijalle suuri merkitys elämyksen saamisessa on se, kun hän *näkee* ja kokee

muusikoiden täysipainoisen heittäytymisen esitystilanteessa, vaikka musiikin laji sinänsä olisikin vieras.

Ihminen samaistuu helposti johonkin musiikilliseen osakulttuuriin saadakseen siltä tukea ja tyydytystä yhteenkuuluvaisuuden tunteen muodossa. Eräs syy melko vahvaan selektiivisyyteen musiikkimaun suhteen saattaa olla se, että paneutuminen monenlaisiin musiikin eri osakulttuureihin edellyttäisi kykyä monenlaisiin minäkuviin, mikä on ominaista luoville ihmisille. Varsinkin jos tällaista musiikillista viiteryhmää käytetään narsistisesti idealisoituna self-objektina, voi vastakkaisia ideaaleja suosivaan viiteryhmään samaistuminen olla vaikeaa. Monipuolinen musiikkimaku ilmeisesti edellyttää erilaisia tasoja ja sektoreita, joilla voidaan samaistua erilaisiin osakulttuureihin ja arvoihin. Se voi edellyttää myös sitä, että kestää jossain suhteessa keskenään vastakkaisia ihanteita omassa mielessään. Tällainen kuuntelija on siten löytänyt ja kyennyt hyväksymään erilaisia ja keskenään ehkä ristiriitaisilta vaikuttavia puolia itsessään. (Kurkela 1997, 413.) Sellainen musiikki, jossa on paljon yllätyksiä tai joka on kuulijalle uutta, synnyttää tälle ennalta arvaamattomia elämyksiä. Sen sijaan paljon toistoa sisältävä, tuttu musiikki luo turvallisuuden tunnetta musiikin kuuntelun kognitiiviseen prosessiin. (Ahonen-Eerikäinen 2000, 98.)

5 MUSIIKKILISTEN STRUKTUURIEN MUUNTELU

Yhtenä kehittämisprojektini tarkoituksena oli saada kuulijat tutustumaan erilaisiin musiikillisiin painotuksiin ja nyansseihin kuin mihin yleensä on totuttu iskelmä- ja pop-musiikin saralla. Kehittämisprojektiin liittyvässä työpajassa soittavan bändin instrumentaatio vaikutti tähän; siinä oli mukana akustisen pianon lisäksi ainoastaan basso ja rummut sekä laulusolistit. Näin pieni ja ”notkea” instrumentaatio antaa mahdollisuuden musisointitilanteessa viedä tulkintoja intuitiivisesti eri suuntiin. Kappaleiden musiikillisten struktuurien kanssa voidaan tehdä erilaisia sovituksellisia variaatioita. Näitä muunneltavia struktuureja voivat olla:

- harmoniset laajennukset ja muunnokset
- rytmikka
- tunnelmatilan muuntaminen alkuperäisestä

- nyansointi ja dynamiikka
- modulaatiot

Edellä mainittujen sovituksellisten keinojen avulla yleisö voi kokea uudenlaisia ja tuoreita musiikillisia elämyksiä. Tämän työpajan tapauksessa kynnys näiden elämysten kokemiseen oli valmiiksi matalalla, koska työpajassa käsiteltiin ennalta tuttuja kappaleita, vieläpä osallistujien toivekappaleita. Kuulijat voivat tällä menetelmällä ”hyväksyä” uudet musiikkityylit helpommin, koska kappaleiden ilmeisimmät viitekehukset – melodia ja sanat - ovat heille ennalta tuttuja. Näin on mahdollista, että he kiinnostuvat erilaisista musiikkityyleistä, kuin mihin he ovat arkielämässään totuneet. Käytin musiikillisena keinona myös improvisointia; introjen ja loppusoittojen intuitiivista luomista sekä improvisoituja instrumentaalijaksoja laulusäkeistöjen väleissä. Näin kuulijat saivat yleisluontoisen käsityksen jazz-improvisoinnin mekanismeista, siitä miten se kytkeytyy kappaleen harmoniseen rakenteeseen ja miten muusikko heittäytyy improvisointiin. Uudet sovitukset muuttivat alkuperäisversioiden herättämiä tunnekokemuksia. Esimerkiksi kappale ”Rakkauden jälkeen” herätti alun perin surumielisen kuuntelukokemuksen, kun taas siitä sovitettu versio oli tuntunut myönteisemmältä ja toivoa antavalta.

5.1 Harmonia

Harmonia on musiikin sydän, joka aktivoi tunteet. Se vaikuttaa aivojen limbiseen järjestelmään, jossa sijaitsee tunteiden säätelykeskus ja muistojen varasto. Näin musiikki voi synnyttää mielikuvia, jotka saattavat olla yhteydessä nykyisyyteen, menneisyyteen tai tulevaisuuteen liittyviin toiveisiin tai pelkoihin. (Ahonen-Eerikäinen, H. 2000. 98.) Iskelmä- ja pop-musiikissa harmonian muuntelu tapahtuu sointurakenteita muokkaamalla. Tyypillisesti sointuja laajennetaan kolmisoinnuista nelisointuihin tai jopa viisisointuihin, eli sointuihin lisätään säveliä, jotka rikastuttavat perusharmoniaa ja tuovat siihen lisäväriä. Iskelmissä ja pop-kappaleissa tämä tapahtuu yleensä melko helposti, koska melodiarakenteet ovat selkeitä ja loogisia, niiden alle on mahdollista sointuihin lisätä rikastuttavia harmonisia lisäsäveliä. Tällä tavalla saadaan korostettua kappaleen emotionaalisia painotuksia ja voidaan korostaa sanoitusten painoarvoa. Toinen tapa on viedä - melodian niin salliessa - harmoniamailmaa täysin eri suuntaan kuin alkuperäisessä sävellyksessä, esim. pistäytymällä väliaikaisesti toisessa sävellajissa tai käyttämällä ns. hybridi- tai ”väärä basso” -sointurakenteita. Vastakkainen tapa taas on

pitäytyä tietyssä moodissa tai sointurakenteessa mahdollisimman pitkän aikaa ja antaa melodian kellua sen päällä, eli pyrkiä ns. modaaliseen, paikalleen pysähtyneeseen harmoniaan. Näitä kaikkia ilmiöitä voidaan käyttää halutun dissonanssi- ja konsonanssivariaatioiden saamiseksi.

5.2 Rytmikka

Rytmikka on iskelmä- ja pop-musiikissa ensisijainen ja ilmeisin elementti varioinnin lähteenä; kuuluvathan kyseiset musiikinlajit nimenomaan ns. rytmimusiikin piiriin. Sovitusteknisesti rytmikan varioinnin keinoja ovat komppien, tahtilajien tai tempon muuntaminen. Nämä muuntelun muodot ovat kuulijan näkökulmasta erityisen kiinnostavia, koska rytmimusiikissa rytmien käsittely vaikuttaa suoraan kappaleen ns. svengiin, eli siihen miltä musiikki tuntuu kehossa. Jos komppeja tai tempoja muunnellaan alkuperäisestä, kuuntelukokemus on koko ajan ristiriidassa vahvasti mielessä olevan alkuperäisversion kanssa, jolloin musiikissa vallitsee koko ajan tietynlainen jännite. Myös eri instrumenttien välisten rytmisten elementtien muuntelulla voidaan saada jännittäviä tehoja aikaan: esim. piano voi soittaa metrisesti eri rakenteessa bassoon ja rumpuihin nähden, mutta kuitenkin niin, että kappaleen muotorakenne pysyy kasassa.

5.3 Kappaleen tunnelmatilan muuntaminen

Tässä tapauksessa kappaleen harmonisia tai rytmisiä struktuureja ei juuri muuteta, vaan kappaletta lähestytään erilaisella emotionaalisella latauksella alkuperäiseen verrattuna. Myös jo instrumentaation muutos (esim. akustinen/elektroninen) vaikuttaa kappaleen tulkintaan sekä kuulijan että esiintyjän näkökulmasta, ohentaminen ja keventäminen antaa mahdollisuuden suurempiin emotionaalisiin vaihteluihin musiikkiesityksessä. Sävelten voimakkuuksien vaihteluilla saadaan aikaan erilaista intensiteettiä alkuperäiseen esitykseen verrattuna. Myös huumori on eräs vahva ja rohkea keino muuttaa kappaleen alkuperäistä tunnelatausta. Humorististen elementtien käyttäminen musiikissa on esittäjälle tai sovittajalle varsin haasteellinen keino, koska se vaatii aina musiikillisten struktuurien suvereenia hallintaa, niin että niiden kanssa ylipäätään voi leikitellä. Esittäjän tai sovittajan täytyy tietää, mitkä musiikilliset ilmiöt kuulostavat humoristisilta ja yllättäviltä. Humoristisia keinoja voidaan sovittaa jo valmiiksi kappaleeseen tai sitten niitä voidaan esitystilanteessa intuitiivisesti luoda. Viimeksi

mainittu tapa vaatii mukana soittavilta muusikoilta joustavuutta ja kykyä salamannopeasti kommunikoida musiikin keinoin.

5.4 Nyansointi ja dynamiikka

Iskelmä- ja pop-musiikissa käytetään yleensä erittäin vähän nyanssivaihteluja. Kappaleet menevät useimmiten läpi yhdellä ja samalla dynamiikalla. Nyanssivariaatioita voidaan tehdä kappaleen sisällä, tai kappaleelle (tai sen eri osille) voidaan valita lähtökohtaisesti eri dynamiikkoja alkuperäisversioon nähden. Näillä nyanssi- ja dynamiikkavaihteluilla saadaan elävöitettyä kappaletta huomattavasti ja korostettua sen emotionaalisia vaihteluita.

5.5 Modulaatiot

Modulaatiolla tarkoitetaan sävellajin muuttamista. Tyypillisimmillään se tapahtuu iskelmä- ja pop-musiikissa nostamalla kappaleen loppupuolella sävellajia puolella sävelaskeleella ylöspäin. Kappaleen sisällä voidaan tehdä paljon muitakin modulaatioita, eri tiheydellä ja eri intervaleilla. Tämä on varsin tehokas varioinnin keino, koska melodia ja sointukulut ovat kuulijalle tuttuja. Sävellajin vaihdokset tuovat uusia tasoja kappaleeseen.

6 TYÖPAJOJEN VALMISTELU

6.1 Tekniset valmistelut ja ohjelmistovalmistelut

Osallistujia pyydettiin ilmoittautumisen yhteydessä 1-2 heille voimakkaita muistoja herättäviä, merkityksellisiä toivekappaletta, joita he haluaisivat työpajoissa käsiteltävän ja joiden nostamista muistikuvista voitaisiin tapaamisten yhteydessä keskustella. Valitsin näistä toivekappaleista kuusi laulua seuraavien kriteerien perusteella:

- Niiden pitäisi olla muokattavissa akustiselle bändille soitettavaksi, eli niissä pitäisi olla musiikillista substanssia.

- Niiden pitäisi olla yleisesti tunnettuja kappaleita, joihin jokaisella työpajan osallistujalla todennäköisesti olisi jonkinlaista kosketuspintaa. Tämä siksi että jokainen osallistuja voisi peilata kappaleisiin omia muistikuviaan ja tunteuksiaan.

Toivekappaleita olivat: Tiikerihai, Love me tender, Kauan, Kuinka voit väittää, Yellow submarine, Michelle, Mustasukkaisuutta, Rakkauden jälkeen, Nuoruustango, En kadu mitään, Poika varjoiselta kujalta, Nuorallatanssija, My favourite things, Tyhjää, Surullinen sunnuntai, Pojat, Kun aika on, Banana boat song, Jos mulla olisi sydän, Finlandia, Jailhouse rock, Jouluatorio (J.S. Bach) ja Learning to fly. Näistä valitsin sovitettaviksi seuraavat: Love me tender, Kauan, Rakkauden jälkeen, Poika varjoiselta kujalta, Tyhjää ja Kuinka voit väittää. Yhteislauluina käytin seuraavia: Tiikerihai, Yellow submarine ja Nuoruustango.

Sain Metropolia ammattikorkeakoulusta muusikko-opiskelijoita (rumpali, basisti, naislaulaja ja mieslaulaja) mukaan projektiin. Tämä tapahtui Metropolia ammattikorkeakoulun bändikokoonpanojen rekrytointitilaisuudessa, jossa esittelin projektini ja pyysin halukkaita ilmoittautumaan mukaan.

Koska tapaamiskertoja oli suunniteltu olevan kolme, joiden jälkeen tuli loppukonsertti, sovitin jokaista työpajaa varten kaksi kappaletta, kuitenkin niin että sekä mies- että naislaulusolistille tulisi molemmille kolme kappaletta. Sovin muusikoiden ja solistien kanssa harjoitusajankohdat ja varasin harjoitustilat Metropolian Arabiankadun tiloista. Lähetin muusikoille ja solisteille etukäteen sovitukseni, niin että he pääsisivät tutustumaan materiaaliin ennen harjoituksia. Harjoitukset kestivät 2-3 tuntia kerrallaan ja niissä hiottiin sovituksiani, haettiin oikeanlaisia nyansseja ja tunnelmia ja jonkin verran muutinkin sovituksiani harjoitusten aikana. Metropolian opiskelijoiden näkökulmasta tämä harjoitusprosessi poikkesi tavanomaisesta bändiworkshop-työskentelystä, koska kappaleiden työstämisessä keskityttiin voimakkaasti niiden emotionaalisiin aspekteihin.

Sovin Annalan huvilan kanssa työpajojen ajankohdat ja ilmoitin ne osallistujien hakuprosessissa käytetyssä esitteessä. Itse työpajoihin lainasin Metropolialta teknisen välineistön: kompaktin videokameran ja projektorin, jolla voisin heijastaa kankaalle sanoituksia ja muuta sisältöä. Tämä projektorilla kankaalle heijastaminen kuitenkin osoittautui ensimmäisellä tapaamiskerralla turhaksi ja teknisesti liian hankalasti toteutettavaksi: tila oli liian pieni siihen, että olisin saanut heijastettua tarpeeksi ison

näkymän kankaalle ja valoa oli myöskin aurinkoisena päivänä liikaa. Lisäksi kannettavan Mac-tietokoneeni ja projektorin välillä oli yhteensopivuusongelma. Ensimmäisen tapaamisen perusteella päätin seuraavia kertoja varten kopioida laulujen sanat ja jakaa ne jatkossa työpajan osallistujille.

6.2 Valitut toivekappaleet ja niiden sovitustyö

Esittelen seuraavassa tärkeimpiä sovitusratkaisujani. Alla olevat nuottiesimerkit ovat ns. ”komppilappuja”. Niiden pohjalta muusikot voivat soveltaa vapaasti kulloiseenkin tyyliin sopivia säestyskeinoja. Rytmimusiikin sointumerkeistä on olemassa monia erilaisia merkintätapoja. Itse käytän muunnosävelissä +- merkintää # ja b:n sijasta, maj7 soinnussa $\Delta 7$ -merkintätapaa sekä m7-5 soinnussa $\emptyset 7$ merkintätapaa.

1) ”Kauan”, alkuperäinen kappale ”Downtown”, säveltäjä ja sanoittaja Tony Hatch, suomenkieliset sanat Kari Tuomisaari. Alkuperäisen version ensilevytyks Petula Clark 1964, suomenkielinen ensilevytys Danny 1965.

Sekä originaaliversio että suomenkielinen käännöversio ovat tahtilajiltaan 4/4 beattyrytmisiä. Tosin originaali Petula Clarkin versio on luonteeltaan enemmän souliin vivahtava; kappaleen tekijä onkin kertonut, että hän oli alun perin tarkoittanut kappaleen mustan soul-artistin esitettäväksi. Halusin korostaa suomenkielisten sanoitusten merkitystä ja irrottaa kappaleen pois soulahtavasta viitekehuksesta. Sovitin kappaleen 6/8 tahtilajiin ja kappaleen yleissävy on lyyrinen ja kepeä. Alkuperäisestä versiosta täytyy todeta se, että siinä on iskelmä-kappaleeksi käytetty poikkeuksellisen paljon nyanssivaihteluita.

2) ”Tyhjää”, säveltäjä ja sanoittaja Asko Raivio. Ensilevytyks Kaseva-yhtye 1974.

Alkuperäinen Kasevan versio on laulelmatyyppinen pop-balladi, jossa laulun säestys ei millään tavalla muutu sanoitusten sisällön mukaan. Halusin korostaa tämän upean tekstin traagista sisältöä muuttamalla soinnutusta ja komppia rankemmaksi sekä varioimalla säestyksen emotionaalista latausta tekstin sisällön mukaisesti. Toisen säkeistön jälkeen tuleva välisoitto kuvastaa 12/8 tahtilajissa traagisessa tunnelmassa päähenkilön epätoivoista tilitystä petetyksi tulemisesta. Välisoitto nousee orgaanisesti edeltävän B-osan sanoituksesta ”Minne kulkisin, nyt tiedä en, kuinka eteenpäin mä jatkaisin. Kun tuulinen on päivä tää, ei vielä kukaan pois sula jää”. B-osien säestys alkaa kuitenkin joka kerralla kysymyksen omaisella avonaisella arpeggio-säestyksellä, joka luo selkeän kontrastin A-osien raskaalle, tummasävyiselle sointusäestykselle.

Kuvio 2. "Tyhjää"; toinen A-osa, B-osa ja välisoitto

2

♩=78

A2

SÄ ME-NIT TOI - SEEN VUO - TEE - SEEN, JA A-LOIT KAI - KEN UU - DEL - LEEN. VAIK - RA

Dm⁹ Bb¹¹ Bb⁹ A¹¹ E⁹/A Ab⁷⁻⁵ Ab⁷⁻⁵

RASKAASTI

TIE - SIT - KIN... SEN KOS - RE - VAN... JA LO - PUN - KIN... MUR - TA - VAN.

Gm⁷ Fm⁶ E7-5 A7 Bb⁷ G⁹ A7sus A7

B1

MIN - NE KUL - KI - SIN... NYT TIE - DÄ EN... KUIN - KA E - TEEN - PÄN... MÄ JAT - KAI SIN. KUN

Dm D⁹ Bb/D Em⁷/D A7-9/D Fm⁶/Ab

p KEVYITÄ 16-OSA ARPEGGIOITA

TUU - LI - NEN... ON PÄI - VÄ TÄÄ, EI VIEL - LÄ - KÄÄN... POIS SU - LA JÄÄ. E7

Gm Bb⁷ A¹¹ A7 Gm⁹ Fm⁷ E¹¹ E7

FILLAA 12/8 MEININKIIN

VÄLISOITTO

A^m AD LIB F⁷/A Em⁷/A Eb⁷⁺¹¹

f

Dm Dm/C Bm¹¹ E7-5 E7 Bb⁷ Bb⁷ E^{7sus} E7

A¹¹ A⁷⁻⁹ Dm⁹ Eb¹³⁺¹¹

3) ”Kuinka voit väittää”, alkuperäinen kappale ”The Streets of London”. Säveltäjä ja sanoittaja Ralph McTell, suomenkieliset sanat Hector. Alkuperäisen version ensilevytyks Ralph McTell 1969, suomenkielinen ensilevytys Hector 1975.

Sekä alkuperäinen Ralph McTellin versio, että Hectorin käännösversio ovat erittäin lakonisesti, trubaduuri-henkeen esitettyjä folk-balladeja. Laulussa on neljä upealla tekstillä varustettua säkeistöä, joiden merkityseroja halusin säestyksessä korostaa. Kolmannen säkeistön A-osa on sen sanoituksen tunnelman mukaisesti yllättäen mollissa. Viimeiseen B-osaan mennessä tapahtuu yllättävä modulaatio F-duurista tritonuksen päähän H-duuriin (rytmimusiikin terminologiassa B-duuriin), joka ilmentää päähenkilön lopullista vakuuttamista (jo neljännen kerran) kuulijalle: ”Niin kuinka siis voit edes väittää sä että yksinäinen oot...” kaikissa jo neljässä säkeistössä kuvailtujen ihmiskohtaloitten jälkeen. Kolmannen ja neljännen säkeistöjen väleihin sävelsin ylimääräisen välisoiton.

Kuvio 3. "Kuinka voit väittää"; viimeinen säkeistö

A4

Oot - ko näh - nyt po - jan al - ta kah - den - tois - ta vuo - den jos - sain hou - rai -

F Db Δ 7-5/F G Δ 7/F F B \flat

mp

le - van jo - ku pul - lo kä - des - sään ? Tin - ne - ri tai al - ko - ho - li,

F/A G Δ 7sus4 G Δ 7 C Δ 7sus4 C Δ 7 Am Δ 7 B \flat m Δ 9 Eb Δ 7+11

p

mis - sä i - sä, äi - ti o - li, kun lap - si yö - lä he - räs mär - kään, pi - me -

Dm Δ 7 C Δ 7 \circ A Δ 7-9 B \flat F/A A Δ 7 Gm Δ 7sus4 C Δ 7

B4

ään? Niin kuin - ka siis voit e - des väit - tää,

B Δ 7+11 B Δ 11 C Δ 7 \circ C Δ 7m Δ 7 D Δ 7-9 D Δ 7+9 G Δ 7m Δ 7 F Δ 7m Δ 7

molto cresc. *f*

sä et - tä yk - si - näi - nen

E Δ 7 B/D Δ C Δ 7 C Δ 7/E Δ

oot? Jos

F Δ 7 Δ 11 F Δ 7

hal - ki kau - pun - kim - me kul - jet il - man et - tä sil - mäs sul - jet,

B E Δ 7/B G/B B D#m

rauhallisesti

huo - maat et - tä sen - tään lä - hes on - nel - li - nen oot.

E B/D# C#m7 F#7sus4 G C Δ 7 B

rit.

4) "Love me tender", ensilevytyks Elvis Presley 1956, sävel & sanat Elvis Presley – Vera Matson. Pohjautuu George R. Poultonin ja W. W. Fosdockin tekemään USA:n sisällissodan aikaiseen lauluun nimeltä "Aura Lee", joka julkaistiin vuonna 1861. Suomenkielinen ensilevytyks Danny 1968.

Alkuperäinen kansanlaulunomainen, hengeä ja selkeä duurimelodia ei anna paljoa mahdollisuuksia varioinnille ilman että lopputulos tuntuisi teennäiseltä ja "päälleliimatulta". Aloin lähestyä kappaletta rytmiseltä kannalta ja tein laulusta iloisesti svengaavan latin-salsa version. Kappaleen valoisa duuritunnelma sopii tämänkaltaiseen rytmiseen muunteluun hyvin. Muutin laulun B-osan metristä fraseerausta latin-komppiin paremmin istuvaksi.

Kuvio 4. "Love me tender"; intro ja ensimmäinen säkeistö

LOVE ME TENDER

ELVIS PRESLEY - VERA MATSON

$\text{♩} = 98$ **INTRO** Bb D7/A Gm Fm7 Eb

DRS FILL IN

Ab11 Ab7 D7-5 G7 Gb7 F7 Bb D7/A G7

AD LIB PIANO SOLO

C7 Gb13 F7 Bb $\text{Db}\Delta^7$ $\text{Gb}\Delta^7$ F7SUS4

A1

LOVE ME TEN-DER, LOVE ME SWEET, NE-VER LET ME GO . YOU HAVE MADE MY LIFE COM-LETE ,

Bb C Eb Eb/F Bb Bb C

B1

AND I LOVE YOU SO . LOVE ME TEN - DER , LOVE ME TRUE ,

Eb Eb/F Bb Bb D7/A Gm Fm13 Bb7+5

ALL MY DREAMS FUL - FILL . FOR MY DAR - LING

$\text{Eb}\Delta^7$ Ab11 Ab7 D7ALT. G7+9 Gb9 F11 Bb G7

A2

I LOVE YOU , AND I AL-WAYS WILL .

C7 Eb Eb/F Bb $\text{Db}\Delta^7$ $\text{Gb}\Delta^7$ F7SUS4

5) ”Poika varjoiselta kujalta”, alunperin napolilainen laulu ”Guaglione”, säveltänyt Giuseppe Fanciulli. Suomenkieliset sanat Sauvo Puhtila (Saukki). Alkuperäisversio (esittäjänä Claudio Villa) voitti IV Napolin laulufestivaalien laulukilpailun vuonna 1956. Dean Martin teki siitä samana vuonna englanninkielisen levytyksen ”The man who plays the mandolino”. Suomenkieliset ensilevytykset vuonna 1957 Seija Lampila ja Olavi Virta. Kappaleesta levytettiin samana vuonna vielä peräti kolme muutakin suomenkielistä versiota.

Sovittamani versio on samassa tempossa kuin alkuperäinen, mutta rytmikka on molliosissa ”veikeästi” keinuva hidas mambo, jossa basson ja rumpujen rytmit lomittuvat toistensa väleihin. Lisäksi sointumaailmaa on laajennettu tuomaan enemmän eksoottista, itämaista sävyä. Duuriosissa on kolmimuunteinen shuffle-komppi Louis Prima -henkeen, mikä yhdessä duuri/molli -vaihtelun kanssa tuo kappaleeseen tuoretta vaihtelua.

Kuvio 5. "Poika varjoiselta kujalta"; B- ja C-osat

3

HÄN EI O - LE VUO - SIL -

B1

TAAN VIE-LÄ YH-TÄ-TOIS-TA-KAAN. PIE-NI KI-HA-RAI-NEN

PÄÄ KU-JAN PI-MEN-TOI-HIN JÄÄ. HÄN SIEL-LÄ

C1.2 SHUFFLE

VI - HEL -TÄIN JA LAU - LAIN TA - RI - NAN - SA SUL - LE KER - TOO,

WALKING BASS

JA KU-JAN KUL-MAT VAR - JOI- NEEN. HÄN KYL-LÄ TUN - TEE TAR - KAL-LEEN .

4

EI KOS - KAAN ÄI - TI HÄN - TÄ KIEL - LÄ VAIK - RA VAA - RA VAA - NII
 Em7 A7 G#m7 G7 F#m7 F9+5

SIEL - LÄ, EI PO-JAL-LEN-SA NEU-VO- JAAN KAI I-SÄ AN-NA
 Em7 A7 Gm6 Dm6 Eb7 A7

B2.3

KON-SA-NAAN . HÄN EI O-LE VUO-SIL TAAN VIE-LÄ YH-TÄ-TOIS-TA
 Dm6 Bb11 Eb7-5 Bbm6 A7

KAAN. PIE-NI KI-HA-RAI-NEN PÄÄ KU-JAN PI-MEN-TOI-HIN
 Dm6 EbΔ7-5 Dm F7/C Bb7 A7 Bbm6 A7

JÄÄ. BASS SOLO BASS SOLO
 Dm6 PICK UP Dm6 Eb7

6) "Rakkauden jälkeen", alkuperäinen kappale "Was ich dir sagen will", säveltäjä ja alkuperäisversion (1967) esittäjä itävaltalainen Udo Jürgens. Suomenkielinen ensilevytys Carola (1968), sanat Kari Tuomisaari.

Sovitukseni on hyvin vapaa, herkkävireinen jazz-balladi, joka eroaa alkuperäisen hitaasta beat-kompista ja välisoiton majesteettillisesta sävytyksestä. Ennen B-osaa olevan välisoiton - jonka soitan täysin vapaasti improvisoiden - moduloin suurta terssiä alemmaa, joka tuo kappaleelle erityisen, yllätyksenomaisen "luovuttamisen" ja resignoituneen sävyn. Kun soolon jälkeen laulettava B-osa nostetaan takaisin alkuperäissävellajiin, kohoaa kappaleen tunnelma vielä voimakkaasti uudelle tasolle. Jokainen A-osa on harmoniamaailmaltaan hieman erilainen ja sointukuljetukset myötäilevät voimakkaasti sanoituksen melankolisia tunnelmia. Kappale loppuu hiipuviin, melankolisesti laskeviin urkupistefermaatteihin.

Kuvio 6. "Rakkauden jälkeen"; toisesta A-osasta loppuun

A7sus A7 **A2** Dm7 Bb11 Bb7 Ab° Gm7 C7/G Gb7+11 FΔ7+5 F6 B7+9
 KUN HÄ-NET TANS-SI- MAAN SÄ PYY-DÄT NOIN, NIIN HET-KEEN SEU-RAA- VAAN MÄ NÄH-DÄ VOIN. SUN SA-NAAS

BbΔ7 BbΔ7+5 Bb6 EbΔ7 Eø7 BbΔ7 Bb7 A7sus F7
 US-ROO HÄN JA U-NEL-MOI. MÄ-TIE-DÄN E-NEM-MÄN, NYT TEIL-LE SOI: *PIANO SOLO FILL IN*

PIANO SOLO
 Bbm7 Ebm7 Ab7 DbΔ7 GbΔ7 Cø7
mf

GbΔ7 Fm7 Bb7-9 Am7 D7 **B** Gm7 C7-9 FΔ7 BbΔ7 Eø7 A7
 SÄ O-LIT E-LÄ-NYT JO MU-A EN-NEN-RIN, ET-RÄ TIEN-NYT KUIN-KA PEL-RÄ

Eb7+11 D11 Db9+11 Gm7/C C7-9 FΔ7/C BbΔ7 EbΔ7 Db13+11 E7-9/G#
 SIN SÄ ET-TÄ VER-TAI-SIT MUA NOI-HIN, MUT-TA NÄIN MÄ SY-LIIN TOI-SEN SUA TYÖN-SIN SY-LIS
Dim.

A7sus A7 **A3** G11 G7 Ebm/Gb Bb/F C7/E C7
 TÄIN. NIIN SEL-VIN SA-NOIN SAIN MÄ KUUL-LA SEN, NYT ET-TÄ OI-SIN VAIN SE EN-TI-

A/F FΔ7 BbΔ7 BbΔ7+5 Gm7 Eø7
 NEN. MÄ SU-A YM-MÄR-RÄN, EN MI-TÄÄN VOI. NÄÄN TEI-DÄN

C/Bb Bb Ab/Bb A7sus A7 Fm6/Ab A7-9sus A7-9 Dm13
 LÄH-TE-VÄN JA VIE-LÄ SOI. ON TYH-JÄÄ, PI-ME-ÄÄ. VAIN JOS-SAIN SOI.
RIT.

7 TYÖPAJOJEN KULKU JA LOPPUKONSERTTI

7.1 Osallistujat työpajan toiminnassa

Osallistujat määrittivät työpajassa käsiteltävät kappaleet. He vastasivat alku- ja loppukyselyihin ja kertoivat alkuperäisten kappaleiden merkityksistä sekä muistikuvista. Työpajojen aikana he antoivat kirjallista ja suullista palautetta sovitusten herättämistä tunnelmista ja eroavaisuuksista alkuperäisversioihin verrattuina. Työpajassa keskusteltiin ja kirjoitettiin musiikillisista muistikuvista ja musiikin merkityksestä heidän elämässään. He osallistuivat myös kuvallisen menetelmän työskentelyyn, yhteislauluun sekä loppukonserttiin.

Musiikillisten muistojen kanssa työskenneltiin siten, että osallistujat kirjoittivat työpajojen aikana heidän muistikuvistaan kappaleiden alkuperäisversioihin liittyen ja niiden merkityksestä sekä siitä, millaisia tunnelmia nämä muistikuvat heissä herättivät. Uusien sovitusten kohdalla pyysin heitä kertomaan, millaisia muistikuvia tai mielikuvia ne puolestaan herättivät. He kirjoittivat myös elämänsä varrella tapahtuneista musiikin voimaannuttavan vaikutuksen hetkistä.

7.2 Ensimmäinen tapaaminen – tutustuminen ja työtavan esittely

Ensimmäinen tapaaminen kohderyhmän kanssa oli 16.1.2019. Esittelin itseni ja kerroin mitä työpajassa on tarkoitus tehdä. Kerroin myös, että tulen antamaan heille täytettäväksi dokumentointilupahakemuksen ja kysyin alustavasti voinko dokumentoida tilaisuuden kulun videoimalla. Kerroin, että jokainen saa osallistua työpajatoiminnan menetelmiin niin kuin itsestä hyvältä tuntuu. Kysyin ”mikä sai teidät tänne lähtemään?”. Kaksi osallistujaa vastasi siihen suullisesti, että kiinnostui tällainen erilainen työpaja ja että haluaisi laajentaa näkökulmaa musiikkiin. Opinnäytetyöni sisällönohjaaja, joka oli paikalla, kertoi myöhemmin, että selvästi muutkin osallistujat olisivat halunneet vastata tähän kysymykseen, mutta menin asioissa eteenpäin. Palasin tähän kysymykseen kuitenkin myöhemmin, kun toteutin tutustumisharjoituksen, jossa osallistujat tekivät pareittain kysymyksiä toisilleen ja kirjasivat toistensa vastaukset ylös. Kysymykset olivat: ”Kuka olet?”, ”Miksi olet tullut työpajaan?” ja ”Millaisia odotuksia sinulla on työpajasta?”. Tällä ensimmäisellä kerralla oli sovituksiani kanssani esittämässä vain laulusolisti Kati Narvanmaa. Alkuperäisversioitten kuuntelemisen jälkeen esitimme hänen kanssaan sovitukseni kappaleista ”Kauan” ja ”Tyhjää”. Pyysin esitysten jälkeen suullisia palautteita

molemmista kappaleista. Vastaajat pitivät sovituksista ja molemmat kappaleet toivat heille mieleen lämpimiä nuoruusmuistoja. Panin osallistujat tutustumaan toisiinsa pareittain; parit tekivät toisilleen kysymyksiä ja kirjasivat toistensa vastaukset ylös. Kysymykset olivat: ”Kuka olet?”, ”Miksi olet tullut työpajaan?” ja ”Millaisia odotuksia sinulla on työpajasta?”. Kerroin yleisesti projektistani; mihin tähtään, millaista tietoa pyrin työpajatapaamisista saamaan ja millaiset ovat musiikillinen viitekehyseni sekä taiteelliset päämääräni sovitustyössä. Lauloimme yhteislauluna yhden toivekappaleista ”Keltainen jäänsärkijä”. Tilaisuuden lopuksi jaoin kyselylomakkeet: alkukyselylomakkeen (Liite 1) ja dokumentointilupahakemus. Kertasin vielä seuraavien tapaamiskertojen päivämäärät.

Omasta toiminnastani jäi ensimmäisestä kerrasta mieleen positiivisena asiana rentous, vaikkakin videonauhoituksesta huomasin jälkikäteen, että olin jonkin verran fyysisesti rauhaton ilmeisesti sisäisen jännityksen vuoksi. Toiminnan suunnittelu etukäteen toi varmuutta ensimmäisen työpajakerran ohjaamiseen. Kehittämistä vaativina seikkoina huomasin sen, että teknisten laitteiden toimivuuteen kannattaa paneutua ajoissa. Nyt alun teknisten ongelmien vuoksi huomioni kiinnittyi enemmän PowerPoint –ohjelman takkuiluun kuin osallistujien kohtaamiseen.

7.3 Toinen tapaaminen – bändi mukaan

Toinen tapaaminen oli 6.2. Kahdeksasta osallistujasta seitsemän tuli paikalle. Uusix-verstaan virikeohjaaja kertoi, että yksi heidän osallistujistaan oli jäänyt pois työpajasta. Aloitin lyhyellä muistelulla siitä mitä tehtiin edellisellä kerralla. Palautin mieleen osallistujien nimet ääneen muistellen, mikä selvästi huvitti heitä. Olin ottanut mukaani ns. kokemuskirjan (tyhjä vihko) ja kerroin sen idean; että jokainen kirjoittaisi tapaamisten loppuilla omista kokemuksistaan työpajasta, palautetta toiminnastani sekä kehittämisideoita. Vaihtoehtoisesti pyysin heitä lähettämään palautteen minulle sähköpostitse. Työpajan loputtua huomasin, että kukaan ei ollut kirjoittanut kokemuskirjaan mitään. Esittelin yhtyeen muusikot ja laulusolistin. Jaoin osallistujille kopiot sillä kertaa käsiteltävien laulujen sanoituksista (sekä originaalit että suomenkieliset) ja annoin tyhjä paperiarkit muistiinpanoja varten. Kuuntelimme alkuperäisversion kappaleesta ”Kuinka voit väittää” ja sen jälkeen esitimme oman sovitukseni siitä. Tämän jälkeen kuuntelimme alkuperäisversion kappaleesta ”Love me tender” ja esitimme siitä oman sovitukseni. Esitysten jälkeen osallistujat kirjoittivat huomioita kappaleista; millaisia mielikuvia ne aiheuttivat, nousiko mieleen joitain omia

muistoja kappaleista, millaisia eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia he versioissa huomasivat ja miten sovitukset vaikuttivat kappaleiden tunnetilaan. Demonstroin joitain sovitusratkaisujani – en musiikillis-teoreettisia termejä käyttäen, vaan kertomalla nyansoinnin, tulkintojen ja tunnetilojen muutoksista sovituksissani. Keskustelimme yhteisesti näiden sovitusratkaisujen aiheuttamista huomioista. Kerroin kappaleiden taustoista sekä alkuperäisten ja suomenkielisten versioiden tekijöistä. Olin ottanut selvää hyvin seikkaperäisesti kappaleiden taustoista. Nämä taustatiedot selvästi kiinnostivat osallistujia. Keskustelu rönsysi yllättävän voimakkaasti nykyajan hittitehtailuun, tämän päivän pop-musiikin trendeihin sekä pop- ja iskelmätahtiin. Näitä verrattiin menneiden aikojen pop- ja iskelmämusiikin ilmiöihin. Nämä olivat teemoja, jotka selvästi nostivat kiivaita mielipiteitä esiin, johtuen varmaan myös siitä, että osallistujat ovat yhtä henkilöä lukuun ottamatta 50-70 vuotiaita. Annoin osallistujille välitehtäväksi kirjoittaa minulle sähköpostiini seuraavista muistikuvista heidän elämänsä varrelta: a) onko heillä mielessä joku kappale, joka on auttanut heitä jonkin vaikean tilanteen yli, ja b) onko heillä mielessä joku kappale, joka tuo jonkin erityisen miellyttävän muiston tai asian mieleen. Työpajan jälkeen sähköpostiini ei tullut yhtäkään vastausta. Lauloimme yhteislauluna laulun ”Tiikerihai”, joka oli ollut myös toivekappalelistalla.

Toisen tapaamiskerran osalta opin oman toimintani perusteella, että kannattaa pyytää osallistujia tekemään kaikki kirjoitustehtävät paikan päällä. Tapaamisten jälkeen he eivät jää kirjoittamaan kokemuskirjaan eivätkä myöskään kirjoita myöhemmin sähköpostiin pyydettyjä vastauksia. Toisaalta sain kiitosta sovituksistani ja niiden ilmiöiden demonstroinneista. Keskustelu pulppusi vapautuneesti ja pakottomasti. Myöhemmin panin merkille videotallenteelta, että käytän aivan liian paljon ”niinku” -täytesanaa. Päätin että seuraavalla kerralla kiinnitän huomiota siihen.

7.4 Kolmas tapaaminen – kuvallinen metodi mukaan, loppukysely

Kolmas tapaaminen oli 27.2. Jaoin osallistujille kaksi paperiarkkia, johon he voivat kirjoittaa ajatuksiaan sillä kertaa esitettävistä kahdesta kappaleesta; molempien alkuperäisistä versioista sekä tekemistäni sovituksista. Ensimmäiseksi kuunneltiin Olavi Virran alkuperäisversio kappaleesta ”Poika varjoiselta kujalta”. Sen aikana ja kappaleen loputtua osallistujat kirjoittivat ajatuksiaan ja tuntemuksiaan kappaleesta. Tämän jälkeen levitin pöydälle opinnäytetyön sisällönohjaajaltani saamiani ja kotoa tuomiani kuvakortteja. Pyysin jokaista valitsemaan yhden kortin, joka vastaisi heidän tunnelmiaan kuullusta kappaleesta. Kerroin kyseisen kappaleen taustoista. Sen jälkeen esitimme

bändin ja solistin kanssa sovittamani version siitä. Kirjoittamisen ja korttien kanssa toimittiin sovituksen kohdalla samalla tavalla. Koko tämä prosessi toistettiin myös toisen kappaleen kohdalla, joka oli ”Rakkauden jälkeen”. Näin lopuksi jokaisella oli edessään sekä alkuperäisversioon että sovituksiin liittyvät kortit ja kommentit. Pyysin, että he valitsisivat itselleen parin, jonka kanssa he keskustelisivat kirjoituksista ja korteista; millä tavalla heidän tulkintansa tai muistikuvansa erosivat toisistaan, mitä yhtäläisyyksiä ilmeni, millaisia tunnetiloja kuuntelukokemukset olivat itse kullekin aiheuttaneet. Parien kanssa käydyn keskustelun jälkeen oli vielä yhteinen purku, joka kirvoitti varsin innokkaisiin puheenvuoroihin. Pyysin heitä asettamaan kirjoituksensa ja kuvakorttinsa pöydälle niin että kustakin kappaleesta tehdyt muistiinpanot ja niihin liittyvät kuvakortit ovat allekkain. Otin niistä sitten kännykälläni kuvat tulevaa tarkastelua varten. Lauloimme yhteislauluna ”Nuoruustangon”, joka oli myös yksi ryhmän toivekappaleista. Tapaamisen lopuksi jaoin laatimani loppupalautekyselyn (Liite 2), jonka pyysin heidät täyttämään.

Kuvio 7. case-esimerkki kuvallisesta työskentelystä

Kappale	Kortti	Osallistuja 1	Kortti	Osallistuja 2
Poika varjoisalta kujalta Originaali		”vaikka Italialaistarina (oletan) niin esitys perinteisen suomalaisesti vähän mollivoittoinen.”		”Muisto lapsuudesta, vie Italiaan. Ihana muisointi, selkeä, heleä, kepeä.”
Poika varjoisalta kujalta Sovitukseni		”Veijarimainen solisti. Tarinaan sopivampi hilpeys ja rytmin vaihtelu”		”Jazzahtava. Solistin ääni leppeä, hyvin samantyyppinen tunnelma kuin originaalissa. Instrumentit isommassa roolissa kuin originaalissa esityksessä. Rajumpi musiikki.”

Yhdellä osallistujista oli muihin osallistujiin verrattuna tarve puhua ja kommentoida enemmän ja impulsiivisemmin. Huomasin että tämä alkoi häiritsemään muita. Yritin rajoittaa lempeästi näiden puheenvuorojen kestoja ja antaa muille osallistujille suunvuoron. Ylipäättään pyrkimykseni oli yhteisissä keskusteluissa olla mahdollisimman tasapuolinen ja ottaa kaikkien mielipiteet huomioon. Aloin tunnistamaan esimerkiksi elekielestä, jos jollakin osallistujista oli mielessään jotain mitä halusi sanoa tai jos joku halusi kommentoida edellistä puhujaa. Tällöin kysyin kyseisen henkilön mielipidettä asiaan.

7.5 Loppukonsertti

Loppukonsertti tapahtui 13.3. klo 14 Annalan huvilan salissa, samoissa tiloissa missä työpajatkin olivat tapahtuneet. Tämä oli mielestäni hyvä asia, koska Annalan sali on kaunis ja valoisa ja työpajan osallistujat olivat tottuneet sinne tulemaan. Lisäksi konsertti saatiin luontevasti kytkettyä Annalan toiminnan tiedotteisiin ja puitteet olivat ennalta tutut myös esiintyjille. Keskustellessamme konserttipaikasta ohjaajien kanssa en pitänyt hyvänä ajatuksena siirtää projektia johonkin pimeään ja kliiniseen konserttisaliin. Ohjelmistossa käsiteltiin nimenomaan menneiden aikojen musiikkia akustisesti ja suurella herkkyydellä, mihin sopi paremmin Annalan kaltainen intiimi ja klassisen kaunis tila.

Konsertista oli tiedotettu sosiaalisessa mediassa sekä Annalan huvilan omilla tiedotteilla. Annalan työntekijät avasivat kahvilan puolta tuntia ennen konserttia ja yleisö saattoi ottaa kahvilan tuotteet mukaansa saliin konsertin ajaksi. Sali täytyikin yleisöstä ja pari lisätuoliakin jouduttiin hankkimaan.

Soitimme ensin instrumentaalina triolla eräänlaiseksi alkusoitoksi sovitukseni kappaleesta ”Kulkuri ja joutsen”. Sovitus on hyväntuulisesti svengaava versio, joka sai kaikki läsnäolijat hyvälle tuulelle ja poisti heti kaikenlaisen vakavan muodollisuuden tunnun tilaisuuden ilmapiiristä. Tämän jälkeen kerroin lyhyesti projektista, sen tarkoituksesta ja työskentelytavoista sekä musiikillisesta muistelusta ylipäättään. Koska suunnitelmani oli kertoa yleisölle taustoja jokaisesta esitettävästä kappaleesta, tein sen myös Kulkuri ja joutsen -kappaleen kohdalla. Yleisölle tuli siinä yhteydessä kaksinkertainen yllätystieto: että kyseessä ei olekaan Tapio Rautavaaran oma kappale ja että säveltäjäksi kreditoitu ruotsalainen Lasse Dahlquist on plagioinut kappaleen varsin suoraan 1920-luvun iskelmästä ”Three o’clock in the morning”. Esitimme kaikki

kuusi työpajassa käytettyä sovitustani toivekappaleista ja kerroin ennen jokaista kappaletta niiden syntyhistoriasta ja taustoista. Yleisö vaikutti olevan erittäin kiinnostunut näistä tietoiskuista. Yritin pitää yllä mahdollisimman rennon ilmapiirin ja välittömyyden kertoessani kappaleista. Valotin myös plagiointitapauksia soittamalla esimerkkejä spotifysta.

Olin päätöskonserttia varten sovittanut vielä kaksi lisäkappaletta, koska arvelin että alkusoitto ja kuusi kappaletta eivät täyttäisi suunniteltua yhden tunnin kestoja. Nämä kappaleet olivat Junnu Vainion ”Kotkan poikii ilman siipii” ja Anna Erikssonin ”Jos mulla olisi sydän”. Edellisen lauloi miessolisti ja jälkimmäisen naisolisti. Eräs työpajan osallistujista oli toistuvasti toivonut kyseistä Anna Erikssonin kappaletta. Se edusti hänelle selvästi jotain erittäin merkityksellistä ja kipeää muistoa, mistä hän kirjallisissa kyselyissä jonkin verran avautuikin. Tämä kappale edustaa täysin eri aikakautta (2010-luku) kuin muu työpajan musiikkiohjelmisto ja oli muulle yleisölle varsin tuntematon kappale.

Konsertin jälkeen sain paljon positiivista palautetta yleisöltä ja moni kertoi, että oli pitänyt sovituksistani todella paljon. Annalan henkilökunta tilasi kokonaisuudesta uusintakonsertin Helsinki-päiväksi 12.6.

8 AINEISTON KERÄÄMINEN JA PALAUTTEET

Kerätessäni kehittämisprojektin tuloksia olen käyttänyt aineistoina työpäiväkirjaa, annettujen tehtävien ja keskustelun pohjalta saamaani kirjallista sekä suullista palautetta sekä työpajoissa tallennettuja video- ja audiomateriaaleja. Sain kirjallista, kuvallista ja äänellistä aineistoa vaihtelevasti; jotkut osallistujat olivat selvästi aktiivisempia sekä osallistujina että palautteiden antajina kuin toiset. Analysoidessani näitä aineistoja pyrin löytämään yhteneväisyyksiä, ns. suurempia linjoja osallistujien tavoissa hahmottaa työpajan toiminnan merkityksiä. Pohdin asiakokonaisuuksia, jotka todentaisivat projektin merkitystä. Analyysi on tehty koko aineiston perusteella. Analyysi kohdistui tämän opinnäytetyön johdannossa esitettyihin kysymyksiin sekä kappaleessa 2.1. esitettyihin kehittämisprojektin tavoitteisiin.

Dokumentoin itselleni projektin kulusta työpäiväkirjan, johon vapaamuotoisesti ja tiivistetysti kirjoitin työpajojen kulun sekä niihin liittyvän suunnittelutyön. Videoin työpajan tapaamiskerrat Zoom-videointilaitteella niin että tallenteessa ei näy työpajan osallistujia lainkaan, ainoastaan minä työpajan vetäjänä sekä esiintyjät. Videoin tapaamiset alusta loppuun ja katsoin ne myöhemmin läpi muistiinpanoja tehden. Näistä tallenteista sain dokumentoitua myös käydyt keskustelut. Kappaleessa 7.3 kerrotun kuvallisen menetelmän tulokset kuvasin kännykällä ja tein niistä kirjallisen koosteen (Liite 3). Keräsin kirjalliset palautteet kunkin työpajan jälkeen ja analysoin ne ennen seuraavaa tapaamiskertaa oman toimintani kehittämistä varten.

8.1 Yhteenveto tutustumis- ja alkukyselyistä

Ensimmäisellä tapaamiskerralla pyysin osallistujia kysymään toisiltaan pareittain seuraavat tutustumiskysymykset:

- Kuka olet?
- Miksi olet tullut työpajaan?
- Millaisia odotuksia sinulle on työpajasta?

Tämän pareittain tutustumisen lisäksi jaoin osallistujille alkukyselylomakkeen, johon he saivat kukin itse vastata (Liite 1). Seuraavassa yhteenveto näiden kyselyiden tuloksista:

Kaikki osallistujat olivat naispuolisia. Ikäjakauma oli 30-70 vuotta, yhden osallistujan ollessa selkeästi muita nuorempi. Osallistujien ammattikunnat jakautuivat seuraavasti: 4 työtöntä (joista yksi oli työkokeilussa työpajan tapahtumapaikassa), 3 hoitoalalla työskentelevää ja 1 eläkeläinen. Osallistujia oli kiinnostanut ilmoittautumisvaiheessa uudenlainen työpaja, osallistuminen viriketoimintaan ylipäättään, muistelu vanhemmalla iällä sekä vanhojen lempikappaleiden kuuleminen uusilla tavoilla esitettynä. Merkillepantavana seikkana yksi osallistuja toivoi saavansa uusia oivalluksia musiikista, mikä oli allekirjoittaneenkin lähtökohtainen tavoite. Osallistujille merkitykselliset toivekappaleet olivat paria poikkeusta lukuun ottamatta 50-70 -lukujen iskelmiä ja pop-kappaleita. Ne liittyivät joko kaukaisiin muistoihin, omista vaikeista elämäntilanteista yli pääsemiseen, omien tunnetilojen samastamiseen tai pyrkimykseen muuttaa omaa tunnetilaa musiikin välityksellä. Heillä oli ollut kokemuksia musiikin voimaannuttavasta vaikutuksesta esim. laulamisesta jumalanpalveluksissa tai yksityisesti. Voimakkaissa

tunnetiloissa ja elämänä haastavissa käännekohtissa se oli auttanut jaksamaan, lisännyt onnen ja ilon tai surun tunteita. Yksi oli kokenut voimaannuttavana sen, kun oli saanut elämän oivalluksia klassisen musiikin konsertissa. Osallistujat kertoivat kuuntelevansa painotetusti klassista musiikkia, laulelmaa ja kevyttä iskelmämusiikkia. Pari kertoi olevansa ”kaikkiruokaisia”, yksi kertoi kuuntelevansa kaikenlaista pop/rock -musiikkia ja jopa jazzia sekä yksi tykkäsi kuunnella intialaista musiikkia. Jonkin soittimen opiskeleminen ja hallinta on ollut vähäistä; yksi osallistujista on aikoinaan tehnyt laulu/kitara -trubaduurikeikkaa. Muut kertoivat soittaneensa jonkin verran pianoa tai kitaraa sekä laulelevansa itsekseen. Yksi osallistujista tosin kertoi harrastavansa myös shamaanirummutusta ja runolaulua.

8.2 Palautteet sovituksista ja kappaleista nousseet muistikuvat

Alkuperäiset kappaleet toivat osallistujien mieleen kaukaisia, yllättävän selkeitä ja yksityiskohtaisia muistoja. Suurin osa näistä muistikuvista olivat olleet positiivisen nostalgisia, paitsi ”Kuinka voit väittää” -kappaleen sanoitukset herättivät ahdistavia ajatuksia siitä, että laulun sanoma on ajankohtainen vielä tänäkin päivänä. Osallistujat olivat ensin hieman hämmentyneitä uusista sovituksista. Useasti he kirjoittivat ”jazzahavuudesta”, mutta pitivät kuitenkin paljon niiden rikkaammasta sointimaailmasta, joka herätti heissä positiivisia tuntemuksia. Loppukonsertin jälkeen sain palautetta, että tämän toisen kuuntelukerran jälkeen kappaleiden tunnelmat olivat todella syventyneet ja että osallistujat olivat saaneet niistä upeita elämyksiä, kun sävelkieli oli jo vähän tutumpaa. Kirjallisissa palautteissa he kehuivat uusia sovituksia vuolaasti ja useasti. Oli merkille pantavaa se, että uusissa versioissa he olivat keskittyneet kuuntelemaan säestystä. He kirjoittivat siitä, kuinka laulujen sanat olivat jääneet säestyksen varjoon, että säestys olikin ollut rikkaampaa kuin laulu. Uusien versioiden aiheuttamat tulkinnat ja mielikuvat jalostuivat alkuperäisversioiden mielikuvista. Kertaakaan ei käynyt ilmi, että jotakuta olisi häirinnyt sovitusten radikaalimmatkaan tunnelmatilojen muutokset suhteessa alkuperäisversioihin. Päinvastoin he olivat kokeneet ne mielenkiintoisina ja raikkaina. Svengaavimmat jaksot oli koettu tanssillisina ja ne olivat herättäneet mielikuvia esimerkiksi tanssivista rakastuneista.

Viimeisellä tapaamiskerralla teettämäni kuvallisen metodin tulokset noudattelivat edellä kertomaani kaavaa. Tuolloin – kuten muinakin työpajakertoina - oli käsiteltävänä vain 2 musiikkikappaletta. ”Poika varjoiselta kujalta” -originaaliversiossa koettiin olevan veikeyttä ja heleyttä, samalla kuitenkin nostalgisuutta ja jopa yksinäisyyttä. Valituissa kuvakorteissa oli teemoina yksinäisyys, tanssillisuus ja hulluttelu. ”Poika varjoiselta kujalta” -sovitus koettiin rytmikkäämpänä, voimakkaampana, värikkäämpänä, hilpeämpänä, energisempänä ja koettiin että instrumentit olivat siinä vahvemmassa roolissa. Siihen liittyvissä korteissa teemoina olivat veikeys ja huumori, mutta myös yksinäisyys. Toinen kyseisessä työpajassa käsiteltävistä kappaleista oli ”Rakkauden jälkeen”. Alkuperäisestä Carolan laulamasta versiosta nousi selkeinä yhteneväisinä teemoina haikeus ja suru. Siihen liittyvät kortit käsittelivät yksinäisyyttä ja surua. Myös lentävät linnut olivat nousseet aiheiksi. Kappaleen sovitus koettiin taas dramaattisempana, herkempänä ja viipyilevänä. Osallistujat olivat varsin yhtä mieltä sen ”jazztaavuudesta”, mutta se koettiin silti positiivisena ja miellyttävänä seikkana. Kortit olivat saman tyyppisiä kuin originaaliversioon liittyvät, tosin tässä tapauksessa niihin liittyi tietynlainen taiteellisuus ja boheemius. Liitteessä 3 on nähtävissä osallistujien kuvista ja teksteistä koostamani taulukko.

8.3 Loppukysely

Viimeistä työpajaa varten olin laatinut loppukyselyn (Liite 2), jonka pyysin osallistujia täyttämään viimeisen työpajatapaamisen loppuksi.

Toivekappaleiden kerääminen oli ollut osallistujien mielestä kiinnostava ja toimiva ajatus. Muiden osallistujien toivekappaleiden kuuleminen oli ollut mielenkiintoista ja oli rikastanut sekä laajentanut heidän näkemystään musiikista. Poikkeuksetta alkuperäisversioiden kuunteleminen ja niiden vertaaminen uusiin sovituksiini oli ollut mieluisaa. Lyhyet demonstrointini sovituksissa käyttämäni musiikillisista keinoista oli antanut lisäarvoa kuuntelulle, vaikka erään osallistujan mukaan ”tavallisena pulliaisena meni vähän ohi”, tarkoittaen tällä sitä, että hän ei ollut teoreettisella tasolla ymmärtänyt valottamiani sovitusmusiikillisiä ilmiöitä, eikä se ollutkaan demonstrointini tarkoitus. Kappaleiden taustoista kertominen oli koettu erittäin mielenkiintoisena, josta sain vielä loppukonsertin jälkeenkin erikseen positiivista palautetta. Tämä oli antanut heille perspektiiviä kappaleiden kuuntelemiseen. Oli ollut erittäin mieluisaa tutustua ”pintaa syvemmillä” laulujen syntyhistoriaan ja sitä olisi toivottu jopa lisää. Itselleni jäi mieleen

heidän hämmästyneet reaktiot siitä, kun kerroin heille plagiointitapauksista näihin toivekappaleisiin liittyen.

Tapaamisten ilmapiiri oli ollut osallistujien mielestä rento, lämmin ja turvallinen. Yhteiset keskustelut olivat olleet miellyttäviä, joskin epätasaisia. Tämä liittyi käsittääkseni siihen, että eräs osallistuja oli selkeästi puheliaampi kuin muut ja erittäin innokas sekä impulsiivinen pitämään puheenvuoroja. Toisten osallistujien mielipiteitä ja tulkintoja oli ollut mielenkiintoista kuulla. Parien kanssa tutustuminen ja keskustelut hajotti mielipiteitä; joku oli kokenut sen vähän vaikeaksi, joku helpoksi sekä mukavaksi ja muut siltä väliltä. Tämä myös epäilemättä riippui henkilöiden välisestä ”kemiasta”.

Myös kuvien käyttö muistelu- ja tulkintametodina hajotti mielipiteitä; jollekin se oli tuntunut erinomaiselta metodilta, joku oli kokenut sen hieman hankalana. Jollekulle se oli selkeyttänyt omaa ajatusta. Kirjoitustehtävät oli yllättäen koettu vaikeina, joku oli vastannut että ”mieluummin keskustelisin”. Yksi osallistuja oli kokenut kirjoitustehtävät hyvinä ja tärkeinä.

Kysymykseen työpajan vetäjän onnistumisesta vastattiin lähes poikkeuksetta sanalla ”hyvin”. Yksityiskohtaisemmin ilmaistuna toimintaani pidettiin osaavana, innostuneena, kannustavana ja rentona. Bändin ja solistien esiintyminen työpajojen alussa koettiin erityisen kiinnostavana. Kysymykseen työpajan vetäjän kehittämistarpeista vastattiin yleisimmin että ”en osaa sanoa”. Kerrontaosuutta ja kuvamateriaalia ehdotettiin kehittämään edelleen.

Tiedusteluun siitä, että mitä odotuksia osallistujilla oli työpajaan tullessa ja että miten työpaja vastasi niihin, yleisimmin vastattiin että ei ollut odotuksia ja että he olivat tulleet uteliaina ja avoimin mielin mukaan. Eräs osallistuja oli odottanut enemmän ”rock- ja 70-luvun kappaleita”. Työpaja oli vastannut hyvin odotuksia, tosin joku oli vastannut, että olisi odottanut enemmän yksittäisten kappaleiden ruotimista. Tämä oli yllättävää, koska työpajojen aikana huoleni oli pikemminkin se, että kertoisin liiankin seikkaperäisesti kappaleiden taustoista ja demonstroisin liian teoreettisesti sovituksellisia ratkaisujani. Kysymykseen ”mitä muutoksia toivoisit työpajaan” vastattiin pääsääntöisesti että ”en osaa sanoa”. Yksi osallistuja olisi halunnut metallimusiikkia mukaan. Se olisi vaatinut täysin erilaisen työpajan erityyppiselle kohderyhmälle sekä erilaisen esityskoneiston. Merkittävä kehitysehdotus tuli eräältä osallistujalta: hän kysyi saisiko työpajaan liikuntaa mukaan. Tämä seikka tuli esille palautteessa, jossa kerrottiin, että oli tehnyt mieli mennä

tanssimaan. Samoin loppukonsertissa minulta kysyttiin, että ”saako tulla tanssimaan jos jalkaa vipattaa?”. Vastasin siihen että ”tottakai, mutta kaikki ei taida mahtua tanssimaan kerralla tähän pieneen tilaan”. Tämä liikunnallisuus olisi mielestäni mielenkiintoinen lisä tällaisen työpajan toimintaan; itseltäni tosin puuttuu taidot ohjata sellaista toimintaa.

9 TULOKSET

Osallistujat osallistuivat työpajan toimintaan seuraavilla tavoilla: 1) määrittelemällä käsiteltävät kappaleet, 2) vastaamalla alku- ja loppukyselyihin, 3) kertomalla alkuperäisten kappaleiden merkityksistä ja muistikuvista, 4) kertomalla sovitusten herättämistä tunnelmista ja eroavaisuuksista alkuperäisiin verrattuina (suullisesti ja kirjallisesti), 5) keskustelemalla ja kirjoittamalla yleisesti musiikillisista muistikuvista ja musiikin merkityksestä elämässään yhteisesti ja pareittain, 6) osallistumalla kuvallisen menetelmän työskentelyyn, 7) yhteislaululla sekä 8) osallistumalla loppukonserttiin.

Osallistujille antamani loppukysely toimi työpajan palautteena. Sain yleisesti ottaen todella positiivista palautetta osallistujilta. Erityisesti osallistujien palautteista tuli esille seuraavat seikat: sovitukset oli koettu mielenkiintoisina ja jännittävinä, työpaja oli rikastanut ja laajentanut näkemyksiä musiikista, demonstroiinneista ja kappaleiden taustoista kertomisesta oli pidetty, tapaamisten ilmapiiri oli ollut rento ja mukava, yhteiset keskustelut oli koettu antoisina ja kuvien käyttö oli ollut mieluisa menetelmä. Vaikeahkoina asioina koettiin paritutumiset ja -keskustelut sekä kirjalliset tehtävät. Näistä seikoista sain myös suullista palautetta työpajakertojen ja konsertin lopuksi.

Alkuperäisistä kappaleista nousseet muistikuvat liittyivät nuoruuteen ja lapsuuteen: tutustumisiin aviomiehen tai poikaystävän kanssa, illanviettoihin ystäväpiirissä, ristiriitatilanteisiin suhteessa omiin vanhempiin, omiin matkoihin (esim. kappale ”Kuinka voit väittää” vei ajatukset Lontoon matkaan), vanhempien kertomuksiin omasta lapsuudestaan ja omiin vaikeisiin eroprosesseihin.

Uudet sovitukset taas veivät ajatukset seuraavanlaisiin teemoihin: vasta rakastunut tanssiva pari, vappumeininki, koskettavuus, kivulias tulkinta, veijarimaisuus, New Orleansin mustat muusikot, viipyilevä ja rauhoittava tunnelma. Sovitukset koettiin

ylipäättään vahvemmiksi, rikkaammiksi ja mielenkiintoisemmiksi kuin alkuperäisversiot sekä eri tunnetilojen vahvistaminen koettiin hienoksi asiaksi.

Musiikin merkityksestä elämässään osallistujat kertoivat seuraavaa: lapsuuden kodista on jäänyt nostalginen muisto kun on ollut paljon musiikkia, elämäntilanteita iloineen ja suruineen on purettu musiikin avulla, musiikilla on ollut piristävä vaikutus surullisissa hetkissä ja se on auttanut masennukseen, perheen kanssa yhdessä on kuunneltu musiikkia ja siitä on keskusteltu, konserteissa on tullut oivalluksia elämästä yleensä, musiikilla on ollut rauhoittava mutta myös voimaannuttava vaikutus. Osallistujat olivat jonkin verran opetelleet jonkin instrumentin soittamista, ainakin lapsuudessaan. Yksi osallistujista oli menneisyydessä tehnyt trubaduuri-keikkojakin kitaran kanssa itseään säestäen.

Yhteislauluhetket oli koettu hankalina itse laulamisen kannalta; osallistujat olivat hävenneet ”huonoja” laulutaitojaan, erityisesti kun osallistujaryhmä oli niin pieni. Sinänsä yhteislaulu oli koettu kivana ideana. Valitsin yhteislaulut osallistujien toivekappalelistalta ja pidin huolen siitä, että jokaiselta osallistujalta tulee vähintään yksi toivelaulu mukaan projektiin.

Miten musiikillisten struktuurien muuntelukeinot sitten vaikuttivat osallistujien kuuntelukokemuksiin? Olin etukäteen, sovituksia tehdessäni, miettinyt, miten sovittaisin kappaleet niin että niiden sanoitusten tunnelmaa korostetaan, tai sanoituksista haettaisiin jokin toinen sisältö, miten ne voitaisiin myös tulkita. Tein tämän kaiken puhtaasti musiikillisilla keinoilla. Esimerkiksi kappaleen ”Kuinka voit väittää” neljän säkeistön väliset eroavaisuudet noteerattiin ja kappaleen ”Love me tender” radikaali tunnelman muutos hengeästä balladista riehakkaaksi latin-jazz -versioksi koettiin upeana ideana. Jälkimmäisessä tapauksessa osallistujia oli ensin arveluttanut niinkin ”pyhään biisiin” koskeminen, mutta sitten kappaleen edetessä he olivat pitäneet todella paljon sen mukaansa tempaavasta svengistä. Palautteiden perusteella haluamani tunnelmien ja merkitysten muutokset toteutuivat, mikä tarkoittaa, että käyttämäni musiikillisten struktuurien muuntelukeinot olivat vaikuttaneet ainakin jossain määrin kuulijoihin siten kuin olin ajatellut.

Osallistujille merkitykselliset toivekappaleet nousivat eletyn elämän mieleen jääneistä kokemuksista. Ne olivat lähes poikkeuksetta ennen 1980-lukua tehtyjä pop- ja iskelmäkappaleita. Olen listannut nämä toivekappaleet luvussa 6.1.

Yhtenä tavoitteenani oli saada osallistujat tutustumaan uudenlaisiin musiikin lajeihin, sellaisiin mitkä heitä ei välttämättä elämässään muuten kiinnosta. Tässä tapauksessa kyseessä olivat hienovaraisempi, akustinen, modernimpi jazz-musiikki ja latinalais-amerikkalainen musiikki yhdistettynä jazz-musiikin harmoniamailmaan. Osallistujat kokivat nämä uudet sovitukset mielenkiintoisina ja raikkaina, sain jopa palautetta että ”sovitukset olivat upeita”. Heidän kokemuksensa kertaantui vielä loppukonsertissa, joten uskon että he kiinnostuivat tämän tapaisesta musiikista. Tämä ilmeni siten, että he useasti kertoivat uusien sovitusteni olevan ”rikkaampia”, ”vaihtelevampia” ja ”jännittävämpiä” alkuperäisversioihin verrattuna. He panivat merkille myös kappaleiden soolo-osuuksissa solistien luovan heittäytymisen ja muusikoiden korkeat musiikilliset taidot.

Testasin uudenlaista musiikillisen työpajan menetelmää ja sain tietoa siitä, miten tällaista työtapaa kannattaisi jatkossa toteuttaa. Sisällöllisesti ja menetelmällisesti tämä työpaja voi mielestäni tuoda uutta muistelutyön menetelmiin seuraavasti:

- osallistujilta pyydetään toivekappaleita etukäteen, joista käsin lähdetään musiikkimateriaalia työstämään
- alkuperäisversioiden ja sovitusten nostamia tunnelmia ja muistikuvia vertaillaan keskenään keskustelun, kirjallisen ja suullisen palautteen muodossa
- työpajassa voidaan käyttää muunkinlaisia muistelutyön menetelmiä, esimerkiksi kuvallisia, liikkeellisiä tai eri aisteja muistiherättäjinä toimivia menetelmiä
- työpajassa käytetään eläviä, taiteellisesti korkeatasoisia musiikkiesityksiä uusien sovitusten esittämisessä

Etsin tietoa muista hankkeista ja suunnitelmista, joiden yhteydessä mahdollisesti olisi toteutettu vastaavanlaisia työpajoja vertaillakseni omaa toimintatapaani muiden työpajojen toimintatapoihin, mutta en löytänyt niiden työmuodoista samanlaista työtapaa tämän opinnäytetyön kirjoittamisen ajankohtana. Olen listannut näitä hankkeita ja suunnitelmia luvussa 2.3.

Sain työpajasta materiaalia itselleni tulevia sovitusprojektejani varten; sekä työpajassa käytettyjä sovituksia sellaisenaan että työkaluja tulevia sovituksia varten. Sain vahvistuksen siitä millaisia musiikillisia sovitusratkaisuja on hyvä käyttää tietyn tunnetilan saavuttamiseksi kuulijassa. Osallistujat olivat kokeneet koskettavia tunne-elämyksiä kappaleiden uudenlaisen tulkinnan välityksellä ja heille oli noussut sekä

alkuperäisversioista että sovituksista muistikuvia eletystä elämästä. He olivat olleet myös vaikuttuneita korkeatasoisista, taiteellisesti tinkimättömistä musiikkiesityksistä. Moni osallistuja kertoi, että pääsi seuraamaan ensi kertaa ”livenä” tällaista vuorovaikutteista, luovaa musisointia.

Ammatillisesti opin kehittämisprojektista ryhmätyötaitoja, työpajan vetämisen ja suunnittelemisen taitoja sekä palautteen keräämisen menetelmiä.

Sain osallistujilta saamani palautteen perusteella käsityksen luvussa 5 esittelemieni musiikillisten struktuurien muuntelujen tuntemuksista heidän kuuntelukokemuksissaan. Palautteiden yleiset linjat ja tunnereaktiot korreloituivat olettamiini vaikutuksiin.

Osallistaminen näkyi työpajatoiminnan sisällöissä mm. kappaleisiin liittyvistä muistoista kertomisena sekä yksilötasolla että yhteisesti keskustellen. Lisäksi osallistajat kirjoittivat kuuntelukokemuksistaan ja valitsivat kappaleisiin ja muistoihin sekä tunnekokemuksiin liittyviä kuvakortteja. Näitä kirjoituksia sekä korttivalintoihin liittyviä asioita käytiin läpi myös parityöskentelynä keskustellen, ja tärkeimmiksi koetut asiat jaettiin koko ryhmän kesken. Lisäksi laulettiin yhteislauluja, jotka koostuivat osallistujien niistä toivekappaleista, joita en ollut valinnut sovitettaviksi. Tällainen työmuoto on osallistujien kannalta matalan kynnyksen toimintaa, joka tähtää musiikillisten muisti- ja mielikuvien kanssa operoimiseen, eikä vaadi heiltä käytännön musiikillisiä taitoja, vaan työpajan vetäjältä kykyä nähdä osallistujien musiikillisen ilmaisun mahdollisuuksia ja kyvykkyyttä. Tässä tapauksessa lähtökohtaisestikaan osallistujilta ei vaadittu musiikin tuottamisen taitoja.

Tämän tyyppinen työpaja koettiin kiinnostavana ja merkittävänä. Osallistujien mielestä sitä olisi hyödyllistä toteuttaa jatkossakin, koska he kertoivat mielipiteenään tällaisen toiminnan olevan erittäin sopivaa esimerkiksi hoitotyössä.

10 POHDINTAA

Ammatillisen kehittämisen kannalta opin tämän kehittämisprojektin kautta ryhmätyötaitoja, työpajan suunnittelemista ja toteuttamista sekä sitä, miten taiteellisesti korkeatasoinen musiikillinen variointi voi vaikuttaa kuulijaan. Sain myös uudenlaisia työkaluja tulevaan sovitustyöhöni. Oivalsin, että on mahdollista vaikuttaa kuulijan tunnetilaan ja musiikin nostamien muistikuvien dynamiikkaan luovan ja

ennakkoluulottoman musiikillisen varioinnin kautta. Tämä ilmeni osallistujien suullisesta ja kirjallisesta palautteesta, missä kuuntelukokemukset alkuperäisten ja sovitusten välillä olivat muuttuneet esimerkiksi adjektiivipareilla yksinkertainen-mielenkiintoisempi, tuttu-vahvempi, pehmeä-vaihtelevampi, soliseva-tanssahtelevampi, haikea-hilpeämpi, surullinen-dramaattisempi.

Kehittämiprojektini oli mielenkiintoinen avaus niin ammatillisesti kuin taiteellisesti. Tulin siihen johtopäätökseen, että toimintamalli on käyttökelpoinen ja hyödyllinen esimerkiksi hoitotyössä, taide- ja yhteisöhankeissa sekä kouluissa – seikka minkä myös työpajan osallistajat toivat esiin. Yleisesti ottaen osallistujille jäi työpajasta positiivinen mielikuva; he olivat saaneet omien sanojensa mukaan siitä sellaisia musiikillisiä elämyksiä, joita he eivät olisi omaehtoisilla musiikillisilla valinnoillaan saaneet.

Osallistujia rekrytoitaessa kannattaa tiedottaa minkälaisesta musiikillisesta työpajasta on kyse ja millaista osallisuutta heiltä odotetaan; että osallistajat eivät itse tule musisoimaan vaan siitä huolehtii musiikin ammattilaisista koostuva ryhmä. Tämä väärinkäsitysten välttämiseksi, että he eivät olettaisi, että heiltä vaaditaan käytännön musisoimisen kykyjä.

Tapaamiskertoja kannattaa varata riittävästi ja niissä on hyvä käyttää erilaisia työmenetelmiä, vaikka kyseessä onkin musiikillinen työpaja. Mikäli toteuttaisin vastaavan työpajan uudestaan, rakentaisin kokonaisuuden siten, että tapaamiskertoja olisi enemmän kuin kolme konsertin lisäksi. Näin osallistajat saisivat enemmän aikaa käsitellä työpajaan valikoitua musiikkimateriaalia erilaisin toiminnallisina menetelmin. Vasta kolmannella kerralla työpajan toiminta alkoi tuntumaan sujuvalta ja tutulta. Pelkän kirjallisen palautteen lisäksi on hyvä käyttää muitakin palautteen keräämisen menetelmiä. Jo kolmannella tapaamiskerralla mukaan ottamani kuvallinen menetelmä tuntui osallistujista mielenkiintoiselta ja se toi tervetullutta vaihtelua työpajaan. Osallistajat kokivat keskustelut mielenkiintoisemmaksi kuin kirjoittamisen. He olisivat olleet halukkaita käyttämään myös liikkeellisiä menetelmiä. Toiminnallisten menetelmien laajakirjoisempi käyttäminen mahdollistaisi osallisuuden kokemuksen syvenemisen ja toisi minulle tutkijana syvällisempää ja laajempaa tietoa osallistujien tunnekokemuksista ja muistoista suhteessa alkuperäiseen ja sovitettuun materiaaliin.

Jotta tavoittaisin ohjaajana työpajan erilaiset osallistajat mahdollisimman hyvin, käyttäisin muistelutyön mahdollisina toiminnallisina menetelminä kuvien lisäksi myös

esimerkiksi tuoksuja, makuja ja tunnusteltavia esineitä. Ennen näiden ns. muistiherättäjien valintaa, keskustelin osallistujien toivekappaleiden herättämistä muistoista. Sen lisäksi, että voisin työpajaohjaajan roolissa tuoda muistiherättäjiä mukaan tapaamiseen, voisivat myös osallistujat tuoda omiin muistoihinsa liittyviä muistiherättäjiä. Muistoihin liittyvät kertomukset sekä niihin liittyvät muistiherättäjät voisivat osaltaan syventää myös muiden osallistujien kokemusta toistensa muistoista. Näin ryhmäytyminen sekä kollektiivinen tunteiden ja tunnemuistojen jakaminen syventyisi.

Osallistujilta ei tullut niin paljon henkilökohtaisia muisteluja kappaleisiin liittyen kuin olin oletanut. Yleensäkin osallistujien kirjoittaminen oli yllättävän niukkaa. Ehkä en myöskään osannut motivoida heitä oikealla tavalla; olihan tämä ensimmäinen kerta, kun ylipäätään vedin tällaista hanketta. Koska kirjoittaminen omista ajatuksista ja tunteista tuntui yleisesti ottaen osallistujista haastavalta, olisi jatkossa hyvä antaa kirjoitustehtäville enemmän aikaa. Lisäksi ohjeistaisin kirjoitustehtävään siten, että muoto voi olla esim. runo, kirje, tarina, lehtijuttu, kuvitteellisen kirjan luku tai esittelyteksti, tai vaikkapa laulun sanat. Muoto on vapaa, tärkeintä on, että kertojan ääni - tunnekokemukset ja muistot - tulevat esitellyiksi. Kirjoittamisen vaihtoehtona voisi käyttää myös äänitiedoston tekemistä. Internetistä löytyy mm. helppokäyttöinen äänitysohjelma Vocaroo, jolla saa hyvää äänitysjälkeä aikaan. Myös älypuhelimilla on nykyään helppo luoda äänitiedostoja, vaikka äänitystaso on heikompi.

Kokemuskirjaan osallistujat eivät pyynnöistäni huolimatta kirjoittaneet. He eivät myöskään antaneet välipalautetta sähköpostitse. Tästä syystä oli hyvä että videoin ja nauhoitin työpajakertojen keskusteluja. Näin sain riittävästi palautetta. Jatkossa kirjalliset välipalautteet kannattaisi pyytää ja kerätä työpajakerran loppuksi.

Työpajan alussa määrittelin, että toivekappaleiden tulisi olla yleisesti tunnettuja kappaleita, niin että jokaisella osallistujalla olisi todennäköisesti kosketuspintaa niihin. Lisäksi pohdin, että tässä tapauksessa ei kannattaisi ottaa mukaan nykypäivän pop- tai rock-musiikkia, koska suurin osa osallistujista oli iäkkäämpiä ihmisiä. Jälkikäteen ajatellen, tulin omalla ennakoasenteellani vaikuttaneeksi toivekappaleiden valintaan ja päätymiseen osaksi työpajatoimintaa. Jatkossa en rajaisi toivekappaleiden genreä vaan odottaisin kiinnostuneena, millaiset kappaleet osallistujat kokevat oman elämänsä kannalta merkityksellisiksi. Tämä juuri korostaisi työpajassa käyttämäni sovitusten merkitystä, kun väistämättä tämänkaltaisten kappaleiden äänikuva

muuttuisi radikaalimmin kuin vanhojen iskelmien. Tämä seikka tuli todistetuksi, kun ylimääräisenä kappaleena sovitin konserttiin Anna Erikssonin kappaleen ”Jos mulla olisi sydän”, joka oli erään osallistujan harras toive.

Työpajan musisoinnissa käytetyn musiikillisen tyylilajin takia työpajan vetäjällä, muusikoilla ja solisteilla täytyy olla korkeat musiikilliset valmiudet sekä kyky variointiin ja improvisointiin. Vetäjän on myös hyvä perustella osallistujille, miksi heidän toivekappaleitaan sovitetaan uusilla tavoilla; että uudella lähestymistavalla pyritään tutkimaan kuuntelukokemuksen muuttumista tuttujen kappaleiden uudelleen sovittamisen kautta ja sitä, miten nämä muutokset vaikuttavat kappaleiden tunnetiloihin.

Vastaavatyypistä työpajaa voisi hyödyntää esimerkiksi erilaisten yhdistysten ja järjestöjen toiminnassa. Sen sisällöt soveltuvat eri-ikäisille ja eritaustaisille ihmisille nuorisosta ikäihmisiin, terveistä sairaisiin. Mm. muistisairaat, mielenterveyskuntoutujat, pitkäaikaistyöttömät, päihdekuntoutujat, syrjäytyneet sekä kehitysvammaiset voisivat saada tämännäköisestä musiikkiin, muistoihin sekä tunnekokemuksiin pohjautuvasta työpajatoiminnasta voimaantumisen kokemuksia.

11 LÄHTEET

Ahonen-Eerikäinen, H. 2000. Musiikki – sisäisen maailman symboli. Teoksessa Heikkilä, T. & Paloheimo, L. & Taipale, I. (toim.) *Mieli ja taide. Mielenterveyden keskusliitto ry.* Vantaa; Printway Oy, 97-98

Bojner-Horwitz, E. & Bojner, G. 2005. *Mielihyvää musiikista.* Helsinki: WSOY

Hohenthal-Antin, L. 2009. *Muistot näkyviksi – Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä.* Jyväskylä: PS-kustannus

Jenkins, T. 2014. Why does music evoke memories?

<http://www.bbc.com/culture/story/20140417-why-does-music-evoke-memories>

(22.1.2019)

Kurkela, K. 1997. *Mielen maisemat ja musiikki.* Helsinki; Sibelius-Akatemia.

Lehtonen, K. 1989. *Musiikki terveyden edistäjänä. Sairaanhoidtajien koulutussäätiön julkaisu.* Porvoo: WSOY

Lehtonen, K. 2011. *Musiikki ja mielikuvat.* Teoksessa Lilja-Viherlampi, L-M. (toim.)

Ihminen ja musiikki. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 57, 73

Loihuvuori, J. & Saarikallio, S. 2010. *Musiikkipsykologia.* Jyväskylä: Atena

Musiikki herättää muistoja 2017.

<https://mielenihmeet.fi/musiikki-herattaa-muistoja/>

(19.1.2019)

Särkämö, Teppo 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=GiPKJzZgLYY> (23.1.2019)

Muita opinnäytetyötä varten tutkittuja sivustoja ja julkaisuja:

Anttila, S. & Simi, M. & Vesa, A. 2018. *Lauluja elämästä – Musiikin voimauttava vaikutus erilaisissa elämäntilanteissa.* Opinnäytetyö. HAMK (20.10.2018)

Artsequal -hanke. www.artsequal.fi/fi/tietoa-hankkeesta (15.4.2019)

Ginström, L. 2017. "Minä soin!" – *Laulunharrastajien kokemuksia laulamisesta ja hyvinvoinnista.* Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu (2.11.2018)

Kulttuuria kaikille 2019. www.kulttuuriakaikille.fi/(15.4.2019)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. <https://minedu.fi/hankkeet>,
https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kuulto-hanke-osoitti-tarpeen

[kulttuuritoiminnan-vahvasta-perustasta-kunnissa, https://minedu.fi/kulttuuri/linjaukset](https://minedu.fi/kulttuuri/linjaukset)
(16.4.2019)

Rajasalo, S. 2012. Voimaannuttava musiikki. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia 2010.
julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75612 (16.4.2019)

12 LIITTEET

Liite 1. Alkukyselylomake

Nimi

Mikä musiikkikappale on elämän historiassasi sinulle erityisen merkittävä? Voit mainita pari kappaletta jos haluat.

Mihin tilanteeseen kyseinen kappale liittyy?

Onko sinulla kokemuksia musiikin voimauttavasta vaikutuksesta? Haluatko kertoa siitä jotain?

Millaista musiikkia kuuntelet?

Soitatko itse joitain soittimia?

Oletko opiskellut soittamista? Jos olet niin kerro opiskeluhistoriastasi.

Liite 2. Loppupalautekysely

Miltä työpajoissa käytetyt menetit tuntuivat sinusta?

*Toivekappaleiden kerääminen, muitten osallistujien toivekappaleiden kuuleminen

* Musiikin kuuntelu, sovitusten demonstroiminen

* Kappaleiden taustoista kertominen

* Tapaamisten ilmapiiri

* Yhteinen keskustelu

* Parikeskustelut ja -tutustuminen

* Kuvien käyttö

* kirjoitustehtävät

Missä työpajan vetäjä onnistui?

Missä asioissa työpajan vetäjällä olisi mielestäsi kehitettävää?

Mitä odotuksia sinulla oli työpajaan tullessasi? Miten työpaja vastasi niihin?

Jos työpaja toteutettaisiin uudestaan, mitä muutoksia toivoisit?

Esim. kesto, sisällöt/metodit, muuta mitä?

Liite 3. Esimerkki kuvallisen menetelmän dokumentoinnista

POIKA VARJOISELTA KUJALTA <u>originaali</u>	Lapsena jossain juhlissa, missä miehet olivat käyneet "takakontilla" ja olivat hieman hiprakassa, kyseinen kappale oli ohjelmistossa (siitä korttivalinta). Nuoruudessa Markus Allanin versio oli kovasti esillä ja kerran olimme Popedan keikalla ja liftasimme kotiin. M. Allanin keikkabussi vei kotiovelle asti. KORTTI: naurava ukko tukka pystyssä	Haikea, kaunis, nostalginen, kuin runollinen tarina. Ei korttia	Muisto lapsuudesta. Vie Italiaan, ihana musisointi, selkeä, heleä, kepeä. KORTTI: Barcelona, Spain 1951 (poika raitiovaunun kyydissä salaa)	Vaikka italialaistarina niin esitys perinteisen suomalaisesti mollivoittoinen. KORTTI: Amandan unet (piruetti, maalaus)	Jotenkin nostalginen fiilis, tulee isäni kertoma nuoruus mieleen. Tykkäsin biisistä ja varsinkin nuo puhallinsoittimet olivat kivoja. KORTTI: sihteerikkö (vanha valokuva)	Soljuu ja keinahtelee kivasti, mukavia juoksutuksia ja "näppäilyjä", nostalgiaa lapsuudesta asti. KORTTI: keltävästäräkki männyn oksan nokassa toukka suussa
POIKA VARJOISELTA KUJALTA <u>sovitus</u>	Biisi sai kaipaamaani potkua rytmiin. Pidin, <u>veikeetä</u> . Sama kortti kelpaa.	Jatsahtava, pysäyttävä, tavallaan kevyempi, sopisi vaikka taustamusiiksi ksin, koska tarina jää sovitukseen varjoon, mutta silti räiskähtävän energinen. Ei korttia	Jazzahtava. Solistin ääni leppeä, hyvin <u>samantyyppinen</u> tunnelma kuin Virran. Instrumentit isommassa roolissa kuin Virran esityksessä. Rajumpi musiikki. KORTTI: meren ranta, laineet	Veijarimainen solisti. Tarinaan sopivampi hilpeys ja rytmin vaihtelu. Enemmän väriä. KORTTI: <u>Zoo Wou-Ki</u> (punaisella pohjalla abstrakti kasvimainen hahmo, maalaus)	Kiva versio ja laitto hymyn huulelle. Jonkin verran tuli mieleen New Orleans mustat muusikot ja elokuva Benjamin Button. KORTTI: chihuahua pipo päässä, vieressä naisen ja ison koiran jalat	Ihania pikku taukoja, hengähdyksiä. Tunnelma myös soljuvainen, mutta aavistuksen voimallisempi kuin alkuperäinen. Hyvä, tykkäsin. KORTTI: Kuka täällä ohjaa? (Stenvallin Aku Anka)

RAKKAUDEN JÄLKEEN <u>orig</u>	Paljon kuunneltu, hieno biisi. Saa aina hiljaiseksi. Kaunis. KORTTI: musta naisenkeli	Haikean kaunis kaipuu ja luovutusmieli. KORTTI: yksinäinen nainen hattu päässä (maalaus) (2273)	Keinuva, ei kontrasteja. KORTTI: naisen silmät ja helmikyynelät (2274)	Haikea fiilis ja tarina. KORTTI: Päivi Hintsanen (2 ihmistä usvassa selät vastakkain, 2 lintua)	Tyypillinen rakklauslaulu 60-luvulta. Hienosti laulettu. Ei ihan minun makuuni. KORTTI: lentäviä lokkeja	Käsittelee suruaan, henkilö ei ole päässyt yli eikä lähellekään. Väliosat nousevat ja luovat toivoa surusta toipumiseen. Carolan tumma ääni sopii hyvin sovitukseen. KORTTI: nuokuva kaisla (yksinäinen heinänkorsi talvella)
RAKKAUDEN JÄLKEEN <u>sov</u>	Jazz-versio, rummuissa ne sudit kohta hieman häiritsevä. KORTTI: taiteilijakeikari ja 2 naista (maalaus)	Jazzahtava, <u>aikalailla</u> samankaltainen kuin Carola. Miellyttävän pehmeä basso! KORTTI: yksinäinen nainen, hiukset ja alavartalo syksyisiä puun lehtiä (maalaus)	Jazzahtava, piano pääosassa. KORTTI: epätoivoinen nainen ja musta sureva mieshahmo (maalaus)	Viipyilevä, kaunis tunnelma. Kortti sopii molempiin fiiliksiin.	Kaunis ääni naisella, ehkä jotenkin modernimpi versio. Herkkä jazz-vaikutteinen, piano korostui kivasti. Sovitus oli kiva ja myönteisempi kuin Carolan versio. kortti sama	Vähän epätoivoisempi tunnelma pääosassa olevalla naisella. Dramaattisempi, vaikka laulu herkkää ja heleää. KORTTI: <u>Rooms in a museum from...</u> (yksinäinen tyttö tummassa synkässä huoneessa, maalaus)

